

ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ ОВОЗИ БУТУН ДУНЁ БЎЙЛАБ ЯНАДА БАЛАНД, ЯНАДА КУЧЛИРОҚ ЯНГРАЙДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Остона шахрида бўлиб ўтган Туркий давлатлар ташкилоти Давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги йиғилишида иштирок этди.

Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаев раислигида ўтган тадбирда Озарбайжон Республикаси Президенти Илхом Алиев, Қирғиз

Республикаси Президенти Садир Жапаров, Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған, Венгрия Бош вазири Виктор Орбан, Туркман халқининг

миллий етакчиси, Туркменистон Халқ Маслаҳати Раиси Гурбангули Бердимухамедов, шунингдек, ТДТ бош қотиби Кубаничбек Омуралиев ҳам қатнашди.

Кун тартибига мувофиқ, ТДТ доирасидаги кўп қиррали муносабатларнинг бугунги ҳолати ва истиқболлари юзасидан фикр алмашилди, амалий ҳамкорликнинг долзарб масалалари муҳокама қилинди.

Ўзбекистон Президенти ўз нутқида бугунги шиддат билан ўзгариб бораётган замонда тили, дини ва маънавий қадриятлари бир-бирига чамбарчас боғланган туркий халқларнинг овози дунё бўйлаб янада баланд, янада кучлироқ янграётганини таъкидлади. Ташкилот бугунги кунда шаклланаётган янги дунё тартиботи ва халқаро институтлар тизимида ўзига хос муҳим ўринга эга бўлиб бормоқда.

Шу билан бирга, давлатимиз раҳбари глобал хавфсизликни таъминлашда янги муаммолар юзга келаятгани, халқаро ҳуқуқ меъёрларидан чекиниш ҳолатлари кўпайиб бораётганини кўрсатиб ўтди.

Фаластин — Исроил можароси кейинги пайтда хавфли тус олгани жиддий хавотирга солаётгани қайд этилди. Қуролли тўқнашувлар оқибатида тинч аҳоли, айниқса, кексалар, аёллар ва болалар орасида қурбонлар ва жароҳат олганлар сони кескин ортиб, низоининг кенг ёйилиб кетиш хавфи кучаймоқда.

Шу муносабат билан Ўзбекистон етакчиси томонларни зудлик билан ҳарбий ҳаракатларга

барҳам бериб, ўт очишни тўхта-тишга, гуманитар мақсадларда муро-сага келишга чақирди. Фаластин — Исроил муаммосини БМТ резолюцияларига мувофиқ “икки халқ учун икки давлат” тамойили асосида ҳал этиш зарурлиги бо-расида Ўзбекистоннинг позицияси қатъий экани билдирилди.

Ўзбекистоннинг ТДТ мамлакатлари билан ҳамкорлиги хусусида сўз юритар экан, давлатимиз раҳбари мамлакатимиз Ташкилотнинг барча аъзолари билан стратегик шериклик алоқаларини ўрнатганини катта мам-нуният билан қайд этди. Ўтган йили Самарқанд саммитида имзоланган муҳим ҳужжатлар изчил бажарил-моқда.

Ташкилотга аъзо давлатлар ўр-тасидаги кўп томонлама ва узоқ муддатли алоқаларни янада кенгай-тириш мақсадида Ўзбекистон Прези-денти қатор тақлиф ва ташаббуслар-ни илгари сурди.

Хусусан, Туркий халқлар бирдам-лигини, уларнинг буюк ўтмиши ва бой маданиятини, азалий қадрият-ларини ифода этадиган Туркий дунё хартиясини ишлаб чиқиш тақлиф қи-линди.

Саноат кооперациясини кучай-тириш ва йирик қўшма инвести-ция лойиҳаларини амалга ошириш мақсадида Туркий тараққиёт бан-кини ташкил этиш ишларини фаол-

лаштириш муҳимлиги қайд этилиб, ушбу молия муассасасини Тошкент шахрида жойлаштириш тақлифи билдирилди.

Туркий давлатлар савдо ҳамкорли-ги тадқиқот марказини ташкил этиш бўйича бошланган амалий ишларни тўлиқ маъқуллаб, Ўзбекистон Прези-денти марказ имкониятларидан сав-до тўсиқларини бартараф этиш, экс-порт-импорт ҳажминини кўпайтириш бўйича янги механизмларни кенг жо-рий қилиш, электрон савдо платфор-маларини ривожлантиришда унумли фойдаланиш зарурлигига эътибор қаратди.

Глобал логистика занжирлари ва транспорт йўлақларини ривожланти-риш, диверсификация қилиш, ягона транзит тармоғини шакллантириш масалалари долзарб экани таъкид-ланди. Шу маънода, давлатимиз раҳбари Ўрта коридор салоҳиятини кенгайтириш, қўшимча кўп тармоқли йўналишларни, жумладан, Хитой, Жанубий Осиё ва Европа бозор-ларига мамлакатларимиз орқали ўтадиган йўлақларни ривожланти-риш ҳамда транспорт хизматларини рақамлаштириш чора-тадбирларини қўллаб-қувватлади.

Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати сура-ти.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ ТУРКИЙ ДАВЛАТЛАР ТАШКИЛОТИ ДАВЛАТ РАҲБАРЛАРИ КЕНГАШИ МАЖЛИСИДАГИ НУТҚИ

Хурматли Қосим-Жомарт Кемелевич! Хурматли делегациялар раҳбарлари! Авваламбор, сиз, азизлар билан яна дийдор кўришга турганимдан гоёт мамнунман.

Бугунги саммитни юксак даражада ташкил этгани учун Қозоғистон Республикаси Президенти, хурматли Қосим-Жомарт Кемелевич Тоқаевга чукур миннатдорлик изҳор этаман.

Сўзимни буюк аждодимиз — қадимий турк давлати асосчиларидан бири Билга Хоқоннинг қуйидаги даъвати билан бошламоқчиман: “Эй туркий элим, ўзлгингга қайт, ўзингни англа — янада юксалгайсан!”

Ушбу ибратли сўзлар бугунги шиддатли замонда — Туркий давлатлар ташкилоти ўз фаолиятини тобора тақомиллаштириб бораётган бир даврда албатта, чукур маънога эга. Тили, дини ва юраклари бир-бирига чамбарчас боғланган қардош халқларимиз овози эндиликда дунё бўйлаб янада баланд, янада кучлироқ янграмоқда.

Фурсатдан фойдаланиб, дўст Қозоғистон элини яқинда кенг нишонланган мамлакат миллий байрами — Республика куни муносабати билан чин қалбимдан муборакбод этаман.

Шунингдек, Туркия Президенти, қардошим Режеп Таййип Эрдоған Жаноби Олийларини ва бутун турк халқини Республика эълон қилинган куннинг кутлуг 100 йиллик тантаналари билан самимий табриклайман.

Хурматли саммит иштирокчилари! Барчангиз яхши биласиз, туркий дунёда дўст Озарбайжон халқи ўзининг муносиб ўрни ва катта обрў-эътиборига эга. Сўнги йилларда Озарбайжон халқи қадри бироқарим Илхом Ҳайдарович етакчилигида оламшумул ютуқларни қўлга киритмоқда.

Тарихий адолат қарор топиб, мамлакатнинг ажралмас қисми бўлган Қорабоғ худудини бун-ёдкорлик маконига айлантириш борасида ул-кан натижаларга эришилмоқда.

Мен август ойида Шуша ва Фузулий шаҳар-ларида бўлиб, кенг қўламли ўзгаришларга, замонавий инфратузилма барпо этилаётгани, вайрон бўлган маданий мерос объектилари қай-та тикланаётганига шахсан гувоҳ бўлдим.

Озарбайжон халқини гулоба — мамла-кат худудий яхлитлиги тўлиқ тиклангани билан яна бир бор чин юракдан самимий табриклай-ман.

Хурматли анжуман қатнашчилари! Туркий давлатлар ташкилоти бугунги кунда шаклланаётган янги дунё тартиботи ва халқаро

институтлар тизимида ўзига хос муҳим ўрин-га эга бўлиб бормоқда. 160 миллион аҳолини қамраб олган Ташкилотимиз худуди катта икти-содий имкониятлар макони ҳамдир.

Бизнинг мамлакатимиз Ташкилотнинг барча аъзолари билан стратегик шериклик алоқала-ри ўрнатганини катта мамнуният билан айтиб ўтмоқчиман.

Ўтган йили “Туркий цивилизациянинг янги даври: умумий тараққиёт ва фаровон-лик сари” шiori остида бўлган Самарқанд саммитида имзоланган ҳужжатлар ҳаётга из-чил татбиқ этилмоқда.

Ўзбекистон раислиги даврида юздан ортиқ турли тадбирлар ўтказилди, муҳим ташаббус-лар илгари сурилди. “Туркий нигоҳ — 2040” концептуал дастури асосида амалий ҳам-корликнинг янги ва янада самарали меха-низмлари яратилди. Жумладан, Туркий дав-латлар Касаба уюмлари ташкилоти, Фазо тадқиқотлари академияси, Жўрофий кенгаш, Қурғоқчиликни бартараф этиш институти, Но-тариал идоралар уюшмаси каби янги тузил-малар иш бошлади. Қатор нуфузли глобал ва минтақавий тузилмалар — Бирлашган Миллат-лар Ташкилоти ва унинг турли ихтисослашган институти, Ислоҳ ҳамкорлик ташкилоти, Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгаш, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти би-лан яқин шериклик алоқалари ўрнатилди.

Глобал иқтисодий инқироз кучайиб бораёт-ганига қарамасдан, олиб бораётган тизимли ишларимиз натижасида ўзаро савдо ҳажми ўс-моқда.

Ўзбекистоннинг раислиги даврида бизга фаол кўмак кўрсатган барча давлатларга ва Ташкилот Котибиятига яна бир бор миннат-дор-лик билдираман.

Хурматли делегациялар раҳбарлари! Барчамиз гувоҳ бўляпмиз, бугунги кунда жаҳон миқёсида ишонч инқирози тобора авж олмоқда. Глобал хавфсизликни таъминлашда янги муаммолар юзга келмоқда ва халқаро ҳуқуқ меъёрларидан чекиниш ҳолатлари кучаймоқда.

Айниқса, Яқин Шарқда узоқ вақтдан буён да-вом этаётган Фаластин — Исроил муаммоси-нини ниҳоятда хавфли тус олгани барчамизни жиддий хавотирга солмоқда. Қуролли тўқ-нашуда тинч аҳоли, айниқса, кексалар, аёллар ва болалар орасида қурбонлар ва жароҳат ол-ганлар сони кескин ортиб, низоининг кенг ёйи-либ кетиш хавфи кучаймоқда.

Шу муносабат билан томонларни зудлик билан ҳарбий ҳаракатларга барҳам бериб, ўт очишни тўхта-тишга, гуманитар мақсадларда муро-сага келишга чақирамиз.

Мазкур муаммонинг ягона ва энг адолатли ечими — низоини “икки халқ учун икки дав-лат” тамойили асосида ҳал этишдир.

Фаластин халқи Бирлашган Миллатлар Ташкилоти резолюцияларида белгилангани-дек, мустакил давлат барпо этиш ҳуқуқига эга. Биз Ташкилотимиз доирасида бу борадаги яқ-дил ва қатъий позициямизни бутун дунёга эъ-лон қилишимиз зарур.

Хурматли саммит қатнашчилари! “Туркий давр” шiori остида ўтаётган бу-гунги саммитимизда кўп томонлама ва узоқ муддатли алоқаларимизни янада кенгай-тиришга қаратилган қуйидаги тақлифларни ил-гари сурмоқчиман.

Биринчидан, Ташкилот доирасида ўзаро хурмат, ишонч ва очиклик тамойилларини мус-таҳкамлаш, биргаликда турли тўсиқларни са-марали ениб ўтиш бош мақсадимиздир.

Шу муносабат билан Туркий халқлар бир-дамлигини, уларнинг буюк ўтмиши ва бой маданиятини, азалий қадриятларини ифода этадиган “Туркий дунё хартияси”ни ишлаб чиқиш зарур, деб ҳисоблайман. Ушбу ўзига хос рамзий комусни соҳанинг етуқ опимлари ва экспертлар иштирокида тайёрлашни тақлиф қиламан.

Иккинчидан, шу кунларда Туркий инвести-ция фонди ўз ишчи бошлади. Давлатлари-миз ўртасида саноат кооперациясини кучай-тириш ва йирик сармоявий лойиҳаларни амалга ошириш мақсадида кейинги босқичда Туркий тараққиёт банкни ташкил этиш ишларини ҳам фаоллаштиришимиз керак. Ушбу молия муас-сасасини Тошкент шахрида жойлаштиришга тайёрмиз.

Учинчидан, Туркий давлатлар савдо ҳам-корлиги тадқиқот марказини ташкил этиш бўйича бошланган амалий ишларни тўлиқ маъқуллаймиз. Келгусида Марказ имконият-ларидан унумли фойдаланган ҳолда, бирга-ликда савдо тўсиқларини бартараф этиш, экс-порт-импорт ҳажминини кўпайтириш бўйича янги механизмларни кенг жорий қилиш, электрон савдо платформаларини ривожлантиришга қар-ратилган аниқ чора-тадбирларни амалга оши-ришимиз зарур.

Туртинчидан, глобал логистика занжир-лари ва транспорт йўлақларини ривожланти-

риш ва диверсификация қилиш, ягона транзит тармоғини шакллантириш масалалари дол-зарб аҳамиятга эга.

Кўк ташувларига ўсиб бораётган талабни қондириш мақсадида Ўрта коридор салоҳияти-ни кенгайтириш чораларини қўллаб-қувватлай-миз. Шунингдек, қўшимча кўптармоқли йўнали-шларни, жумладан, Хитой, Жанубий Осиё ва Европа бозорларига мамлакатларимиз орқали ўтадиган коридорларни ривожлантириш ҳамда транспорт хизматларини рақамлаштириш та-рафдоримиз.

Давлатларимиз Темир йўл идоралари кенга-шини таъсис этишни ва бу тузилманинг дирек-циясини юртимизда жойлаштиришни тақлиф этамиз.

Бешинчидан, экология соҳасида кенг қамровли ҳамкорликни ривожлантиришдан мақсаддоримиз.

Қадимдан аждодларимиз она табиат билан уйғун ва ҳамоҳанг бўлиб яшаганлар. Афсуски, бугунги кунда табиатга нисбатан истеъмол-чилик кайфияти кучайиб бормоқда. Иқлим ўзгаришлари тўғрисида келаятган турли муаммолардан бутун инсоният қаттиқ азият чекмоқда. Бундай ҳолат барчамиздан кечки-тириб бўлмайдиган чора-тадбирларни амалга оширишни талаб қилмоқда.

Вазирлар даражасида домий фаолият кўр-сатадиган Туркий экология форумининг тузи-лиши бу йўлда муҳим қадам бўлиши шубҳасиз. Бундай таъсирчан механизм Ташкилотимиз фаолияти самарадорлигини оширишга қарати-лган режаларимизга мосдир.

Олтинчидан, туркий цивилизацияни юк-салтириш гоёси технологик тараққиёт ва илғор билимларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш билан бевосита боғлиқдир.

Ижодий фикрлайдиган, истеъдодли ва шижоатли ёшларимиз истиқболда туркий дунёнинг янги Ренессансини барпо этишига ишончим комил. Бу йўлда уларга буюк аждод-ларимиз яратган илмий кашфиётлар ва маъ-навий мерос мустақкам замин бўлиб хизмат қилади.

Таъкидлаш ўринлики, ўтган асрда яшаган жадид болларимизнинг ибратли фаолияти, илмий-ижодий меросини чукур ўрганиш юзаси-дан аъзо мамлакатларда катта ишлар амалга оширилмоқда.

Ана шу ишларни янги босқичга кўтариш мақсадида жорий йилнинг декабрь ойида юртимизда бўлиб ўтадиган “Жадидлар:

миллий ўзлик, истиқлол ва давлатчилик гоёлари” мавзусидаги халқаро анжуман да-вакилларингизни фаол иштирок этишга тақлиф этамиз.

Шу билан бирга, янгиликка интилиб яшай-диган, ташаббускор ўғил-қизларни рағбатлан-тириш учун Ўзбекистонда Туркий дунё креатив ёшлари марказини очишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайман.

Хурматли делегациялар раҳбарлари! Минг йиллар давомида тарихи ва тақдир туркий элатлар билан чамбарчас боғлиқ бўл-ган кўпмиллатли Афғонистон заминида тинч-лик ва осойишталик ўрнатиш минтақамизда стратегик барқарорлик ва хавфсизликни таъ-минлашнинг асосий шартидир. Бироқ дунё-нинг бошқа нуқталарида низо ва урушлар авж олаётган ҳозирги шароитда ушбу муам-мо халқаро ҳамжамият эътиборидан тобора четда қолмоқда.

Афғон халқига инсонпарварлик ёрдами кўр-сатишни сувайтирмаслик, бу юртдаги ўткир ижтимоий муаммоларни ҳал этишга қаратил-ган аниқ механизмларни ишлаб чиқишга чақи-рамиз.

Бизга минтақавий шериклик ва барча қўш-нилари билан иқтисодий ҳамкорлик жараёнла-рида фаол иштирок этадиган, тинч ва барқар-ор Афғонистон керак.

Биз илгари сураётган Трансафғон темир йўлини барпо этиш ташаббуси айнан мана шу эзгу мақсадга хизмат қилади.

Ўзбекистон афғон халқига бундан буён ҳам зарур ёрдамни бериб боради. Термиздаги логистика хаби орқали гуманитар кўмак кўрса-тишни, таълим марказида эса афғон фуқаро-ларини ўқитишни фаол давом эттираемиз.

Қадри дуслар! Фурсатдан фойдаланиб, Давлат раҳбарла-ри кенгашида раисликни қабул қилиб олаётган Қозоғистон Республикаси Президенти хурмат-ли Қосим-Жомарт Кемелевич Тоқаевга улкан зафарлар тилайман.

Бугун қабул қилинаётган муҳим ҳужжатлар ва қарорлар, жумладан, саммит декларация-си ҳамда Остона ақти мамлакатларимизнинг ёрқин туркий келажак сари навбатдаги дадил қадамлари бўлишига ишонаман.

Ўз тарихи давомида кўп-кўп синовларни бошидан кечирган ва уларга биргаликда ечим топган қардош халқларимиз келгусида ҳам буюк ишларни амалга ошириши шубҳасиз.

Эътиборингиз учун раҳмат.

ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ ОВОЗИ БУТУН ДУНЁ БЎЙЛАБ ЯНАДА БАЛАНД, ЯНАДА КУЧЛИРОҚ ЯНГРАЙДИ

Бошланғичи 1-бета

Ташкилотнинг Темир йўл идоралари кенгаши таъсис этиш ва бу тузилманинг дирекциясини Ўзбекистонда жойлаштириш тақлиф этилди.

Экология соҳасида ҳамкорликни мустақамлаш мақсадида вазирлар даражасида доимий фаолият кўрсатадиган Туркий экология форумини тузиш ташаббуси илгари сурилди.

Ўзбекистон етакчиси ижодий фикрлайдиган, истеъдодли ва шижоатли ёшлар истиқболда туркий дунёнинг янги Ренессансини барпо этишига ишонч билдирди. Янгиликка интилиб яшайдиган, ташаббускор ўғил-қизларни рағбатлантириш учун Ўзбекистонда Туркий дунё креатив ёшлари марказини очил тақлиф қилинди.

Жадид боболаримизнинг илмий-ижодий меросини чуқур ўрганиш муҳимлигини қайд этиб, Ўзбекистон Президенти ТДТ мамлакатлари вакиллари жорий йилнинг декабрь

Мамлакатимиз етакчиси афғон халқига инсонпарварлик ёрдами кўрсатишни сусайтирмаслик, бу юрдаги ўткир ижтимоий муаммоларни ҳал этишга қаратилган аниқ механизмларни ишлаб чиқишга чақирди. Мажлисда Озарбайжон, Қозоғистон, Қирғизистон, Туркия, Венгрия, Туркманистон делегациялари раҳбарлари, ташкилот бош қотиби ҳам сўзга чиқди.

Саммит якунида ТДТ доирасидаги ҳамкорликнинг устувор йўналишлари бўйича қатор битим ва қарорлар қабул қилинди.

Ташкилотга раислик Қозоғистон Республикасига ўтди.

Туркий давлатлар ташкилоти Давлатлар раҳбарлари кенгаши йиғилиши доирасида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевга туркий халқлар оиласининг бирлигини мустақамлашга, туркий мамлакатларнинг манфаатлари ва қарашларини халқро майдонда фаол илгари суришга қўшган улкан ҳиссаси учун юксак мукофот — “Туркий

Раиси Гурбангули Бердимухамедов иштирок этди.

Ташкилот давлатлари раҳбарлари номидан мукофотни Қозоғистон Президенти топширди.

— Бу мукофотни мен биринчи навбатда чинакам биродарлик ришталари асосида ангидан юксалаётган яқин дўстлигимиз ва ҳамкорлигимиз рамзи, деб биламан, — деди маросимда давлатимиз раҳбари, ҳамкасбларга миннатдорлик билдирди.

Охири даврда Туркий дунёнинг нуфузи ва салоҳияти ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ юксалаётгани алоҳида қайд этилди. Ўзбекистон 2019 йилда ТДТга аъзо бўлиб кирганидан буён мамлакатимиз томонидан туркий давлатлар ўртасида дўстлик, яхши қўшничилик ва кўп қиррали ҳамкорликни мустақамлашга қаратилган 50 дан ортиқ тақлиф ва ташаббуслар илгари сурилди.

Мамлакатимизнинг ташкилотга раислиги даврида 100 дан зиёд турли тадбирлар ўтказилди, амалий ҳамкорликнинг янги самарали механизмлари яратилди, нуфузли глобал ва минтақавий тузилмалар билан яқин шериклик алоқалари йўлга қўйилди.

Ташкилотга аъзо барча давлатлар билан кўп қиррали ва ўзаро манфаатли алоқалар изчил кенгаймоқда, стратегик шериклик муносабатлари ўрнатилди, савдо ҳажмлари ортомқда, кооперация кучаймоқда.

— Барчамизнинг орзу ва мақсадларимиз, интилиш ва ҳаракатларимиз уйғун ва ҳамоҳангдир. Азалдан дўст ва қардош бўлган туркий халқларимиз бундан кейин ҳам аҳил ва ҳамжихат бўлиб, ёруғ келажакни биргаликда бунёд этадилар, — деди давлатимиз раҳбари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Қозоғистонга амалий ташрифи якунланди.

ЎЗА

АДОЛАТ ВА ҚОНУН УСТУВОР

МОЛИЯВИЙ МАНФААТДОРЛИК ВА ОДИЛ СУДЛОВ ТАЪМИНОТИ

БУ ЖАРАЁНДА ҚОНУНЧИЛИҚДА ҚАНДАЙ ЎЗГАРИШЛАР БЕЛГИЛАНДИ?

Мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимини ислох қилиш, одил судловни қарор топтириш орқали фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларининг ишончли ҳимоясини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Миллий тараққиётимиз кафолати давлат ва жамиятнинг барча тармоқларини ривожлантиришга қаратилган кенг қамровли ислохотларни амалга оширишда намоён бўлади. Шу боис, суд-ҳуқуқ соҳасини тубдан такомиллаштириш борасида қатор тизимли ишлар қилинди.

Янги таҳрирдаги Конституциямизда ҳуқуқбузарликдан жабрланганларнинг ҳуқуқлари қонун билан муҳофазат қилиниши, давлат жабрланганларга ғайриқонуний ва одил судловдан фойдаланиши таъминлаши, уларга етказилган зарарнинг ўрни қоплашиши учун шарт-шароитлар яратишига оид қонунлар қабул қилинди.

Бироқ бугунги кунда ушбу соҳада ишни кўриш билан боғлиқ чиқимларни тўлашга доир айрим муаммо ва камчиликлар мавжуд бўлиб, бу, ўз навбатида, амалиётда турли тушунмовчиликларни келтириб чиқармоқда.

Ишни кўриш билан боғлиқ чиқимларнинг аҳамиятини қуйидагиларда кўриш мумкин: — ишларни кўриб чиқиш учун зарур шарт-шароитларни яратиб беради;

— процесс иштирокчиларининг моддий манфаатларини самарали муҳофазалайди, бу, ўз навбатида, уларнинг процессларда тўлиқ ва ўз вақтида иштирокини таъминлайди;

— турли соҳага оид билим ва кўникмаларга эга мутахассислар ҳамда зарур маълумотга эга иштирокчиларни кўпроқ жалб этиш орқали иш сифатини оширади;

— ишларни юретишда сарфланган ҳаражатлар миқдорини аниқлаш ва уларни ундириб олиш имконини беради.

Бошқача айтганда, мазкур институт том маънода процесснинг молиявий воситаси бўлиб хизмат қилади.

Шунга қарамай, бугунги кунда процессуал чиқимлар институти амалда тўлиқ ишламаяпти.

1992 йил 3 июлда қабул қилинган “Гувоҳлар, жабрланувчилар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва ҳолисларнинг қилган ҳаражатларини тўлаш тартиби ва миқдорларни тўғрисида”ги қонун бугунги кун талабларига жавоб бермагани учун 2022 йил 4 ноябрдан бекор қилинди.

Мазкур қонунда тўловни амалга ошириш манбалари, тўлаб бериш тартиби ва механизмлари белгилаб берилмаган ҳамда шартнома асосида эксперт ва мутахассисларни жалб қилиш имконияти яратилгани ҳисобга олинмаган, қопловчаси, тўлов жудаям кам миқдорни ташкил этган.

Шунингдек, қонунга асосан, доимий иш ҳақи олмайдиган жабрланувчилар, гувоҳлар ва ҳолисларга уларни одатдаги машғулотида чалғитилган учун тўловлар бюджет маблағлари ҳисобидан тўлаб берилиши назарда тутилган бўлса-да, бунинг амалга оширишнинг ҳуқуқий механизмлари яратилмаган.

Процессуал мажбуриятларини хизмат топтириши билан боғлиқ бўлмаган ҳолда бажарётган эксперт, мутахассис ва таржимонга бажарган ишлари учун тўлов миқдори камлиги одил судловни амалга оширишда малакали мутахассисларни жалб қилиш имкониятини чеклаган.

Натижада ушбу ҳолатлар суд ва тергов органларига ишда кўмаклашувчи шахсларни жалб қилишда турли қийинчиликлар туғдиришига, шунингдек, ишда иштирок этган шахсларнинг транспорт воситалари ва турар жой билан боғлиқ ҳаражатлари учун чиқимдор бўлишига олиб келган.

Юқоридаги каби муаммоларни ижобий ҳал этиш мақсадида ҳукумат қарори билан жабрланувчилар, гувоҳлар,

экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ва ҳолисларга тўловни лозим бўлган маблағлари ҳисоблаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқланди. Қарорда уларга тўланадиган тўловлар ва қоплаб берилмаган ҳаражатлар турлари назарда тутилди.

Хусусан, доимий яшаш жойи узоқда бўлганлар учун келиб-кейтиш, меҳмонхона, кундалик ҳаражатлари, эксперт, таржимон, мутахассисга хизмат топтириши билан боғлиқ бўлмаган вазифаларни бажарганлик учун тўловлар ҳамда доимий иш ҳақи олмайдиган жабрланувчилар, гувоҳлар ва ҳолислар одатдаги машғулотида чалғитилганлик учун тўловлар шулар жумласидадир.

Қарор асосида жабрланувчилар, гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар, ҳолисларга тўланадиган тўловлар ва ҳаражатларни қоплаш миқдорларини ҳамда уларнинг ҳаражатларини қоплаш ва тўловларни амалга ошириш тартиби белгиланди.

Тўловлар суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг қарори (ажрим)га асосан 10 кунлик муддатда тўлаб берилади. Бу, ўз навбатида, суд ва тергов жараёнига ишда кўмаклашувчи шахсларни жалб қилишда қўлайлик яратиш билан бирга, уларнинг ҳаражатлари тўлиқ қоплашишига ҳам имкон яратди.

Мазкур тартиб келгусида фуқароларимизнинг Бош қонунимизда белгиланган ҳуқуқлари тўлиқ таъминлашига, процесс иштирокчиларининг моддий манфаатлари самарали муҳофазаланишига, зарур ҳолатларда жабрланувчилар, гувоҳлар, ҳолислар ҳамда мустақил экспертлар, мутахассислар, таржимонлар ишда иштирок этиши орқали одил судлов сифати оширилишига ҳамда судда тортишувчанлик тамойили таъминланишига хизмат қилади.

Миркомил БОЗОРОВ,
Адлия вазирлиги бошқарма бошлиғи ўринбосари

БИЗ ВА ДУНЁ

ЎЗБЕКИСТОН ТОМОНИДАН ИЛГАРИ СУРИЛГАН ТАШАББУСЛАР

ТУРКИЙ ДУНЁНИНГ БОЙ МАДАНИЙ, ТАРИХИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШГА ҚАРАТИЛГАН СТРАТЕГИК ҚАРАШЛАРНИ ЯҚҚОЛ АКС ЭТТИРАДИ

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 2-3 ноябрь кунлари Қозоғистон пойтахти Остона шаҳрида бўлиб ўтган Туркий давлатлар ташкилоти (ТДТ) Давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги йиғилишида иштирок этди.

Ильяс ВЕЛИЗАДЕ, “Жанубий Кавказ” сийәсатунослар клуби раҳбари

Иқтисодиёт ва транспорт, балки гуманитар масалаларга ҳам қизиқишини оширган қатор янги тақлифлар билан чиқди. Унинг Ўзбекистонда Туркий дунё креатив ёшлари марказини очиб бора-сидаги ташаббусининг аҳамиятини таъкидлаш кифоя.

Бундан ташқари, Темир йўл идоралари кенгаши таъсис этиш ва ушбу тузилманинг дирекциясини Ўзбекистонда жойлаштириш тақлифини илгари сурди. Ушбу тақлиф нафақат ТДТга аъзо давлатларнинг, балки минтақадан ташқари мамлакатларнинг манфаатларини таъминловчи глобал транспорт ва логистика марказига айлантириш режаларига жуда мос келади.

Президент Шавкат Мирзиёевнинг ТДТ олий ордени билан тақдирлангани

Ўзбекистон томонидан илгари сурилган ва амалга оширилаётган ташаббусларнинг аҳамияти ҳамда долзарблиги, шунингдек, Ўзбекистон етакчисининг бутун турк дунёси халқлари ҳамжихатлигини мустақамлашдаги шахсий ролининг ёрқин тасдиғидир.

Давлатимиз раҳбарининг Остона шаҳрида бўлиб ўтган ТДТ саммитидаги нутқида илгари сурилган муҳим ташаббуслар, ўз навбатида, халқро ижтимоий-сиёсий ва эксперт доиралари вакиллари томонидан ҳам юксак баҳо-ланмоқда.

Эммануэль ДЮПОИ, Франциянинг Европада истиқболлар ва хавфсизлик институти (IPSE) президенти: — Францияда минтақадagi интеграция жараёнларини диққат билан кузатиб боришмоқда. ТДТ саммити якунлари Ўзбекистон ва ТДТга аъзо мамлакатлар ўрта-

сидаги самарали ҳамда ўзаро манфаатли ҳамкорликни янада мустақамлаш учун мустақам асос бўлиб хизмат қилади. Ташкилотга аъзо давлатларнинг устувор йўналишларга мувофиқ олий даражада мулоқотни давом эттириш мажбурияти барча туркий халқлар фаровонлиги ва хавфсизлигининг кафолатидир.

Ўтган йиллар давомида Ўзбекистон ушбу халқро тузилманинг чинакам муносиб аъзоси бўлиб, унда етакчи сифатида муҳим роль ўйнади. Ташкилот доирасида, аввало, савдо-иқтисодий, инвестиция, транспорт-коммуникация, экологик, маданий-гуманитар ва бошқа соҳаларда кўп томонлама ҳамкорликни

Жон Ли, ТиЭмСи Академияси бош директори (Сингапур):

— Президент Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар ривожини ва мисли кўрилмаган саъй-ҳаракатларни диққат билан кузатиб бораман ҳамда ТиЭмСи Академияси номидан ҳайрат ва эътирофимни мамнуният билан билдирмоқчиман.

Ўзбекистон етакчисининг туркий давлатлар ўртасидаги алоқаларни мустақамлашга интилиши яққол намоён бўлмоқда. Унинг ТДТ саммити ишидаги фаол иштироки нафақат Ўзбекистоннинг миллий саъй-ҳаракатларини намойиш этади, балки аъзо давлатлар ўртасида умумий ўсиш ва синергияга йўл очади. ТДТ ҳамжихатлик қудрати, муштарак тарих ва муштарак қарашлардан далолат беради. Қайд этиш кераки, Ўзбекистоннинг ташкилотга аъзо бўлиши эътиборли янада кучайтирди.

Раислик давридаги мисли кўрилмаган муваффақият ва ютуқлари туркий дунёда ҳамкорликни ривожлантириш ва тараққиётга содиқликдан далолат беради. Алишер Навоий номидаги мукофотнинг таъсис этилиши, Ўзбекистоннинг Туркий маданият халқро ташкилотга аъзо бўлиши эътиборли юлдузи бўлди.

ТДТнинг сўнгги саммитларида Ўзбекистон Президенти томонидан илгари сурилган қатор ташаббуслар туркий дунёнинг бой маданий, тарихий ва иқтисодий салоҳиятидан фойдаланишга қаратилган стратегик қарашларни яққол акс эттиради.

ТиЭмСи Академиясида Президент Шавкат Мирзиёевнинг раҳбарлиги ва Ўзбекистоннинг ТДТдаги фаол ролидан илҳомланиши давом этмоқда. Ишонимизки, бугун қўйилган умумий қадриятлар ва ўзаро ҳурматга асосланган мустақам пойдевор барча иштирокчи мамлакатларни фаровонлик сари эптади.

Яқуб ШАЙХ, Покистон Сенати аъзоси:

— Покистонлик сийәсатчилар, ишбилармонлар ва экспертлар Ўзбекистон Президентининг ТДТ Давлат раҳбарлари кенгаши мажлисидаги нутқини диққат билан кузатиб борди.

Ўзбекистон раҳбарияти томонидан илгари сурилган ташаббусларда савдо-иқтисодий муносабатларни мустақамлаш, логистика, транспорт, минтақавий ҳамкорлик ва ўзаро инвестициялар соҳаларидаги боғлиқликни мустақамлашга алоҳида эътибор қаратилган.

Хусусан, Ўзбекистон раҳбари ўз нутқида шу кунларда Туркий инвестиция жамғармаси иш бошлаганини таъкидлади. Бу ТДТда иштирок этувчи мамлакатлар ўртасида саноат кооперациясини мустақамлаш ва йирик сармоявий лойиҳаларни амалга ошириш имконини беради.

Ўзбекистон ва Марказий Осиё давлатлари билан кўп йиллардан буён юк ташини ривожлантириб келаётган тадбиркор сифатида Президент Шавкат Мирзиёев томонидан тақлиф этилган савдо тўсиқларини бартараф этиш, экспорт-импорт ҳажмини кўпайтириш бўйича янги механизмларни кенг жорий қилиш, электрон савдо платформаларини ривожлантиришга қаратилган аниқ чора-тадбирларни эши-тиб, жуда хурсанд бўлдим.

Ўзбекистон Президентининг глобал таъминот занжирлари ва транспорт йўлақларини ривожлантириш ва диверсификация қилиш, ТДТ давлатлари орқали Хитой, Жанубий Осиё ва Европа бозорларига ўтувчи ягона транзит тармоғини шакллантириш бўйича ташаббуслари ҳам алоҳида эътиборга лойиқдир.

Покистон ва Ўзбекистон бу борадаги ишларни бошлаб юборган. Трансафгон темир йўлини барпо этиш учун Лойиҳа офиси ташкил этилди. Бундан ташқари, транспорт хизматларини рақамлаштириш ташаббуси XXI асрда иқтисодиётларни янада яқинлаштириш, таъриба, технологиялар ва билим алмашиш учун асос бўлади. 2022 йилда Покистон глобал климат ўзгаришининг ҳалокатли оқибатларига гувоҳ бўлди ва сув тошқинларидан қаттиқ жабрланди. Шу боис, ҳажон ҳамжамиятининг диққатини бу масалага доимий қаратиб келаётган Ўзбекистон Президентининг миннатдоримиз.

Фариза ШАМ, Малайзия Ислам цивилизацияси институти директори:

— Ўзбекистон ТДТга аъзо бўлгандан буён ташкилот фаолияти самарадорлигини ошириш учун жиддий саъй-ҳаракатларни амалга оширди. Бошқа аъзо давлатларнинг фаолиги, шунингдек, 15 та давлатнинг ташкилотга кузатувчи сифатида қўшилишига қизиқиши сезиларли даражада ошди.

Президент Шавкат Мирзиёев ташкилот аъзолари ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш ва мустақамлашга кўмаклашиш мақсадида 50 дан ортиқ ташаббус ва тақлифларни илгари сурди. Амалга оширилган ташаббуслар орасида Ёш тадбиркорлар форумини ташкил этиш, транспорт ва боғжона тартиб-қоидаларини рақамлаштириш бўйича лойиҳаларни, Туркий инвестиция жамғармасини ташкил этиш тўғрисидаги битимни имзолаш ва бошқа кўплаб масалалар алоҳида эътиборга лойиқдир.

Ўзбекистон раҳбарининг Фаластин — Исроил иқтироси бўйича қатъий муносабати, Яқин Шарқда ҳарбий ҳаракатларни тўхтатиш ва муаммони “икки халқ учун икки давлат” тамойили асосида ҳал қилишга чақирувини унинг доғишмандлигини яна бир бор намоён этди.

Ўзбекистон раҳбарининг саммит чоғида эълон қилинган янги ташаббуслари ҳам мамлакатлар ўртасидаги ўзаро ҳамкорликни кенгайтириш ва мустақамлаш жуда муҳим ва долзарбдир. Шу нукта назардан, Туркий тараққиёт банкни ташкил этиш ва ушбу молия муассасасини Тошкент шаҳрида жойлаштириш, Турк дунёси низомини ишлаб чиқиш, транспорт йўлақлари ва ягона транзит тармоғини шакллантириш, глобал логистика таъминот занжирларини ривожлантириш ва диверсификация қилиш бўйича тақлифларни алоҳида таъкидламоқчиман.

ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК

ТЕРАН ИЛДИЗЛАРДАН КУЧ ОЛГАН ДЎСТЛИК

Илм-маърифатга таяниб мустаҳкамланади

Минтақасида нуфузли, етакчи ва муҳим аҳамиятга эга давлатлар саналган Ўзбекистон ва Франция узоқ ўтмишдан буён дунё давлатчилиги, илм-фани, маданияти шаклланиши ва ривожланишига салмоқли хисса қўшиб келади. Икки мамлакат тараққиётида ўхшаш ва муштарак жиҳатлар жуда кўплиги, умумий хусусиятларга эгаллиги боис ҳам бир неча минг километр масофа ажратиб турган давлатларнинг савдо-иқтисодий, маданий алоқалар тарихи узоқ ўтмишга бориб тақалади.

Абдурахим НОСИРОВ, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети проректори, филология фанлари доктори, профессор

Ўзбекистон ва Франция ўртасидаги алоқалар янги босқичга кўтарилди. Европада жойлашган ҳамда жаҳоннинг илгор давлати ҳисобланган Франция билан халқаро алоқалар ўрнатиш тараққиётнинг демократик йўлини танлаган мамлакатимиз учун муҳим аҳамият касб этади. Икки давлат муносабатлари бой тарихга эга. Хусусан, ушбу муносабатларнинг ибтидоси ҳисобланмиш Амир Темури ва Франция қироллари ўртасидаги ёзишмаларда савдо-сотик ва маданий алоқаларни ривожлантириш, шу орқали халқлар ўртасида дўстлик ва биродарликни мустаҳкамлаш мумкинлигига эътибор қаратилади.

Амир Темури "Темури тузуқлари"да турли халқларнинг аҳолидан, "...ҳар ернинг табиати, ҳар эл ва шаҳарнинг расму одатлари, мижозидан" воқиф бўлиб туриш лозимлигини таъкидлайди. Соҳибқироннинг ўзи эса турли халқларнинг туриш-турмушидан хабардор бўлиш мақсадида савдо қарвонлари ташкил этади ва чет мамлакатларга юборади.

Амир Темурининг маданий тараққиёт йўлидаги буюк хизматларидан яна бири шуки, мамлакатлар ўртасидаги алоқаларнинг тараққиётга ижобий таъсир кўрсатишини англаган ҳолда бошқа динга эътиқод қилувчи давлатлар халқлари билан ҳам кенг ҳамкорликка

интилади. Ҳар бир ишда отаси билан кенгашиб иш тутган шахзода Мироншоҳ насроний шоҳ ва шахзодаларга йўллаган мактубида буни алоҳида таъкидлайди: "...агар эътиқодимизда фарқ бўлса ҳам, барибир, барчанинг, айниқса, савдогарларнинг манфаатлари йўлида дўстликни авайлашимиз даркор". Бу фикрлар мусулмон мамлакатлар ҳукмдорлари томонидан миллий-маданий бағрикенглик сари ташланган дастлабки қадамлар эди.

XV асрда Амир Темури Европа мамлакатларининг мустақил давлат сифатида сақланиб қолиши ва тараққиёт этишига ёрдам берган бўлса, XX асрда француз шарқшунослари собиқ иттифоқ зулмидан озор чекаётган, ўзлигини ва тарихини йўқотиб бораётган ўзбек халқини маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлади. Улуғ боболаримиз, хусусан, Амир Темурининг жаҳон тарихида тутган ўрнини дунё ҳамжамиятига эслатиб турди. Демак, Ўзбекистон ва Франция халқларининг ўзаро дўстона муносабатлари узоқ ўтмишга эга.

Буюк ипак йўлини ривожлантириш орқали турли халқлар билан савдо-сотик ва маданий алоқаларни ривожлантиришда Амир Темури тарихига таъкидотчи Люсьен Керен эътирофчи, "Темурининг мақсади Ипак йўли аталмиш савдо йўлини бутун Оврупога чўзишдан иборат бўлган. Ўз зафарлари билан Темури шу йўлларнинг ташкилотчиси ва соҳиб бўлган".

Соҳибқирон Амир Темури Франция ҳукмдори Карл VI билан ёзишмалар олиб борган, ўзаро элчи алмашган. Айни пайтда давом этаётган алоқалар Амир Темури замонида ҳам кун тартибда турган. Соҳибқироннинг Франция қироли Карл VI га йўллаган мактубида бундай сўзлар бор: "...сиз савдогарларингизни биз томонларга юборсангиз,

токи биз уларни қизгин, барча иззатларини ўрнига қўйиб қўтиб олайлик. Бизнинг савдогарларимиз сиз томон-

га борсалар ва уларга ҳам шундай иззат-икромлар кўрсатсангиз. Майли, улар ҳеч қандай хавф-хатарсиз, тўсиқларсиз йўл юрсинлар. Дунёни савдогарлар фаровон қиладилар, деган нақлни инкор қилиш бефойда".

Амир Темури мактубларини ўқир экансиз, уларнинг нақадар амалийлиги ва ҳаёт билан ҳамнафаслигини ҳис этасиз. Бу мактублардан ҳамфирқлик ва саъй-ҳаракатларнинг натижалари яққол кўзга ташланади.

Франциялик шарқшунослар диёримиздан етишиб чиққан буюк шахслар тўғрисида қўллаб-қувватлаб, 27-28 ноябрь кунлари Парижда Ўзбекистон — Франция иккинчи таълим форуми ўтказилишини маъқуллади. Француз тили ўқитувчиларини тайёрлаш соҳасидаги ҳамкорликни ривожлантиришга келишиб олинди. Қуни

яни 1987 йил 22 мартда Парижда те-мурийлар даври тарихи ва санъатини ўрганиш учун ўзбек-француз маданий ҳамкорлиги уюшмаси тузилган. Икки давлат алоқаларини ривожлантириш имконияти тўғрисида сўз борар экан, мазкур алоқаларни ривожлантириш глобал аҳамиятга эга муаммоларни ҳал этишга хизмат қилишини таъкидлаш лозим.

Сўнгги беш йил Ўзбекистон — Франция муносабатлари тарихидаги энг ёрқин даврдан бўлди. Икки томонлама алоқаларнинг барча

кеча Франция Президентининг юртимизга ташрифи икки мамлакат ўртасида дипломатик муносабатларга янги суръат ва мазмун бахш этди.

Ўзбекистонда француз тилини янги аҳамиятга кўтариш мақсадида, француз тили ўқитувчиларини тайёрлаш ва малакасини ошириш ишлари муайян тизимга солинмаган ҳамда бу борада илгор хорижий мамлакатлар тажрибасидан етарлича фойдаланилмаётгани асосий муаммо бўлиб қолмоқда. Бу муаммони ечиш мақсадида мамлакатимиз бўйича француз тилини янги педагогик технологиялар асосида ўқитишга катта эътибор берилмоқда.

Юртимиздаги 700 дан ортқ умумтаълим мактабида қарийб 152 минг ўқувчи француз тилини ўрганмоқда. Шунингдек, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети кундузги ва кечки бўлимларида мингга яқин талаба француз тилини 1- ва 2-чет тил сифатида катта қизиқиш билан ўзлаштирмоқда. Бунга французчани ўрганишга қизиқиш ва иштиёқ йилдан-йилга ошиб бораётгани сабаб бўлмоқда. Шу боис, француз тилини ҳар томонлама чуқур ўрганиш мақсадида хорижий олий таълим муассасалари билан халқаро ҳамкорлик қўйилмоқда. Бунга мисол қилиб Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети француз тили назарияси ва амалиёти кафедраси ҳамда Версаль академияси Сержи-Понтуаз университети ўртасида алоқалар йўлга қўйилганини айтиш мумкин.

Сержи-Понтуаз университети Париж округига кирувчи нуфузли олий таълим муассасаларидан бўлиб, қўллаб-қувватлаш таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича кадрлар тайёрланади. Таълим ва ўқитувчилар тайёрлаш олий мактаби Сержи-Понтуаз университетининг таркибий қисми, бошланғич ва ўрта таълим муассасалари учун педагоглар тайёрлайди. Францияда Версаль академиясининг Таълим ва ўқитувчилик олий мактаби (ESPE) ва Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети ўртасида ERASMUS+ дастури асосида 2015-2017 ва 2020-2023 йилларга мўлжалланган лойиҳалар амалга оширилди.

Лойиҳа ғуруҳи вакиллари Версаль академияси педагог ходимлари

ҳамкорлигида ERASMUS+ дастури доирасида француз тилидаги дарсликларнинг янги авлодини яратиш, Ўзбекистонда француз тилидаги мавжуд дарсликларни замон талабларига мос равишда такомиллаштириш, CEFR талаблари бўйича замонавий педагогик ресурслар яратиш, шунингдек, чет тили ўқитишнинг янги методикаларидан фойдаланиш бўйича малака оширди.

Мазкур ҳамкорлик туфайли университетнинг 20 нафар профессор-ўқитувчиси Францияда киска муддат малака ошириб қайтган бўлса, 15 нафар бакалавр ва магистр Франция университетиде бир семестр таҳсил олиб қайтиш имкониятига эга бўлди. Академик мобиллик доирасида ўқиб қайтган 3 магистрантимиз ҳозир талабаларга сабоқ бермоқда.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети ERASMUS+ дастури асосида француз тили ўқитувчилари малакасини оширишга мўлжалланган махсус дастур яратиш, таълим жараёни лойиҳа доирасида ишлаб чиқилган электрон ва мультимедиа ресурслар билан таъминлаш каби лозим бўлган таълим ресурслари, рақамли технологиялардан кенг фойдаланиш масалалари лойиҳа ғуруҳи томонидан амалий ўрганиб келинмоқда.

Икки мамлакат университетлари ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш мақсадида Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети ҳамда Версаль академиясининг Сержи-Понтуаз университети ўртасида 2024-2026 йилларга мўлжалланган ҳаракатлар дастури имзоланди. ОТМнинг 2020 йилдан буён Сержи-Понтуаз университети билан ҳамкорликдаги лойиҳалари Самарқанд давлат чет тиллар институти ҳам жалб этилган.

Келажакда Ўзбекистонда француз тилини ўқитишнинг янги методикасини ривожлантириш, чет тили ўқитувчиларини тайёрлаш ва малакасини ошириш жараёнини такомиллаштириш лойиҳасининг йўлга қўйилиши Ўзбекистон мамлакатларимиз ўртасидаги дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлайди.

НУҚТАИ НАЗАР

ЎЗБЕКИСТОН ВА ФРАНЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИДА ЯНГИ ДАВР БОШЛАНМОҚДА

Одинахон ОТАХОНОВА, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты

Сўнгги йилларда Ўзбекистон — Франция муносабатларида фаол, очик ва ишончли мулоқот кузатилади. Франция Ўзбекистоннинг иқтисодий, сармоявий ва молия-техникавий соҳалардаги муҳим ҳамкоридир. Мамлакатларимиз ўртасида турли йўналишларда алоқалар фаоллашмоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистонда Франция капитални иштирокидаги 47 корхона, жумладан, 100 фоиз Франция сармояси асосидаги 17 корхона фаолият кўрсатмоқда. Компанияларнинг мамлакатимиздаги фаолияти геология-қидирув, энергетика, қурилиш

Ўзбекистон ва Франция ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик алоқалари тарихи узоқ йилларга бориб тақалади. Бугунги кунда ҳам ўзаро манфаатдорлик ва ҳурматга асосланган дўстона муносабатлар жадал ривожланмоқда. Кейинги олти етти йил Ўзбекистон — Франция муносабатлари тарихидаги энг ёрқин даврдан бўлди.

материаллари ишлаб чиқариш, автомобиль соҳаларида туризм соҳаларидаги ҳамкорликнинг муваффақиятли намуналари ҳисобланади.

Савдо-иқтисодий ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро комиссия Ўзбекистон — Франция муносабатларининг бу борадаги барча жиҳатларини қўриб чиқиш учун муҳим платформа бўлиб хизмат қилмоқда. Унинг фаолияти икки мамлакат ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқаларни янада диверсификация қилиш ва чуқурлаштиришнинг янги йўналишларини аниқлашга ёрдам беради.

Жорий йил апрель ойида Тошкентда Франция Тadbirkorлар ҳаракати — "MEDEF International" билан ўзаро ҳамкорликда ташкил қилинган ва 35 дан ортқ Франция компаниялари вакиллари иштирок этган бизнес-форум дўст мамлакат ишбилармонларининг ҳамкорликни кенгайтиришга қизиқиши ортиб бораётганини яққол тасдиқлайди.

Икки томонлама ҳамкорлик қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш, боғдорчилик ҳамда уруғчилик, ўсимликлар карантини, махсулотлар хавфсизлиги ва сақланишини таъминлаш соҳаларида қўшма илмий изланишларни амалга ошириш каби йўналишларда ҳам муваффақиятли ривожланмоқда.

Ўтган даврда мамлакатларимиз ўртасидаги дўстона алоқаларнинг фаоллашувида парламентларо ҳамкорлик ҳам алоҳида аҳамият касб этмоқда. Ўзбекистон ва Франция парламентлари вакиллари ўзаро тенг манфаатли ҳамкорликни мустаҳкамлашга катта эътибор қараяпти. Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатасида "Ўзбекистон — Франция" дўстлик ғуруҳлари фаолият кўрсатмоқда. Икки давлат парламентлари аъзолари ўзаро таширлар алмашуви доирасида парламентларо мулоқотни чуқурлаштириш истиқболларини мунтазам муҳокама қилиб келади.

Парламентларо мулоқот мамлакатлар ўртасидаги ишончли мустаҳкамлашга, савдо-иқтисодий, сайёҳлик ва маданий-гуманитар ҳамкорликни ривожлантиришга хизмат қилади. Истиқболли келишувлар учун янада кенг имкониятлар эшигини очади.

Ўзбекистон — Франция муносабатларидаги муштаракликни мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро ҳурмат ва ишончнинг тобора ортиб бораётгани ҳам кўриш мумкин. Давлатларимизнинг кўпгина муҳим аҳамиятга эга бўлган муаммоларни ҳал қилиш борадидаги позицияси ҳам бир-бирига яқин.

Президент Шавкат Мирзиёевнинг таклифи билан Франция Республикаси Президенти Эммануэль Макроннинг расмий ташриф билан мамлакатимизга келгани икки давлат ўртасидаги ҳамкорлик соҳасида туб бурилиш ясади, десак муболага бўлмайди. Самарқанд шаҳридаги учрашувлар чоғида маданий-гуманитар ҳамкорлик ривожланиб бораётгани мамнуният билан таъкидланди. Ўзбекистонда

интиломда. Узоқни қўлаб амалга оширилаётган оқилона сиёсат натижа-сида охириги йилларда ўзбек-француз муносабатларида ҳамкорликнинг қўллаб-қувватлаш ижобий тенденциялар кўзга ташланмоқда.

Франция таърибаси ва салоҳиятини ўрганиш мамлакатимизда ижтимоий-иқтисодий йўналишда устувор лойиҳаларни кенгайтириш, таълим тизими сифатини юксалтириш, иқтисод

француз тилини ўрганишга қизиқиш ортиб бораётгани, шу муносабат билан томонлар Франция альянсининг Самарқанддаги филиали очилишини олқишлади.

Умуман, бугунги кунда томонлар ҳамкорликнинг барча йўналишлари бўйича кўп қиррали ва ўзаро манфаатли алоқаларни кенгайтириш, муносабатларни кенг қамровли шерикликнинг янги босқичига олиб чиқишга қатъий

диётни сановат ва технологик жиҳатдан модернизациялаш ҳамда уни таркибий жиҳатдан диверсификациялашга яқиндан кўмак беради.

Халқаро майдонда тобора юксак сиёсий маънага эга бўлиб бораётган Ўзбекистон ва Франция ўртасидаги ўзаро манфаатли алоқаларни янада мустаҳкамлаш Европа Иттифоқи билан муносабатларни шакллантиришда ҳам муҳим роль ўйнайди. Хусусан,

француз тилини ўрганишга қизиқиш ортиб бораётгани, шу муносабат билан томонлар Франция альянсининг Самарқанддаги филиали очилишини олқишлади.

Умуман, бугунги кунда томонлар ҳамкорликнинг барча йўналишлари бўйича кўп қиррали ва ўзаро манфаатли алоқаларни кенгайтириш, муносабатларни кенг қамровли шерикликнинг янги босқичига олиб чиқишга қатъий

товар айирбошлаш ва қўшма корхоналар сони бир неча баробар кўпайди. Жорий ва истиқболли лойиҳалар портфели 10 миллиард евродан ошди. Франция тараққиёт агентлиги билан 1 миллиард евролик Стратегик ҳамкорлик дастури амалга оширилмоқда.

Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган музокаралар якунида қабул қилинган Қўшма баёнот икки давлат муносабатларини стратегик шериклик даражасига кўтаришга хизмат қилади. Президентлар ҳузурда молия, таълим, маданият ва икки томонлама ҳамкорликнинг бошқа йўналишлари бўйича имзоланган 8 та ҳужжат ҳам ушбу ташрифнинг муҳим жиҳатларидан бири бўлди, десак айни ҳақиқат.

Франция Республикаси Президенти Эммануэль Макроннинг юртимизга ташрифи ҳамда унинг доирасида эришилган натижалар, икки давлат ўртасидаги сиёсий ва иқтисодий муносабатлар янги босқичда янада юқори даражага кўтарилишига, фаол маданий-гуманитар ҳамкорлик ривожланишига катта хисса қўшади.

Бир сўз билан айтганда, ушбу ташриф кўп асрлик Ўзбекистон — Франция муносабатларида муҳим воқеа бўлиб, мамлакатларимиз ва халқларимиз ўртасидаги ўзаро манфаатли шерикликни ривожлантириш, уни юқори босқичга кўтаришда янги саҳифа очади. Энг муҳими, ўзаро алоқаларимиз янада кенгайтиришга ва икки давлат халқларини бир-бирига тобора яқинлаштиришга хизмат қилиш билан бирга, келгусида ҳамкорлик учун кенг имкониятлар эшигини очади.

ЖАРАЁН

БАНКЛАРНИ САНАЦИЯ ҚИЛИШ

Илгари сурилаётган қонун лойиҳалари қандай самара беради?

Иқтисодиёт бир жойда тўхтаб туриши мумкин эмас. Бинобарин, унинг ривожига мамлакат тараққиёти ва аҳоли турмушида ўз аксини топади. Ривожланиш эса ҳуқуқий асосларга таянади. Кейинги йилларда иқтисодиётнинг муҳим бўғини бўлган банк тизимини такомиллаштириш юзасидан амалга оширилаётган ислоҳот ва ўзгаришлар айни шу мақсадларга қаратилгани билан аҳамиятга эга.

Жумладан, шу кунларда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан иккита янги ҳужжат — “Банкларни санация қилиш ва тугатиш тўғрисида”-ги ҳамда “Банклардаги омонатларни ҳимоялаш кафолатлари тўғрисида”-ги қонун лойиҳалари илгари сурилмоқда.

Ўзбекистон молия-банк соҳасида янгилик сифатида кириб келаётган биринчи қонун лойиҳаси regulation.gov.uz сайтида жамоатчилик муҳокамасидан ўтган бўлса, иккинчиси муҳокамасига қўйилиш арафасида.

— Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, қолаверса, дунё банк-молия тизимидаги ўзгаришлар мазкур йўналишдаги қонунчиликни ҳам уларга мослаштиришни талаб этади, бу бозор қоидадир. — дейди Марказий банкнинг Кредит ташкилотлари фаолиятини тартибга солиш методологияси департаменти директори Санжар Носиров. — “Банклар ва банк фаолияти тўғрисида”-ги ва “Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тўғрисида”-ги қонунларнинг янги таҳрирда қабул қилинишининг боиси шунда. Таклиф этилаётган қонун лойиҳалари эса ана шу қонунларнинг мантқиқий давомидир. Яъни бу орқали мамлакатимиз банк тизими барқарорлиги жаҳон тажрибаси асосида янада мустаҳкамланади.

Айтайлик, ҳозир бирор-бир банк тўлов қобилиятини йўқотса ёки унинг

Фаолияти тугатилишидан олдин уни соғломлаштириш имконияти йўналишидаги қонунчиликни ўрганиб чиқилади. Шундан сўнггина якуний хулосага келинади.

Пунда қилиб айтганда, банкни санация қилиш тўловга қобилиятсиз банкни бошқаришнинг самарали усули сифатида баҳоланмоқда. Умуман, банкни санация қилиш ҳам иқтисодиёт, ҳам миқдорлар учун бир қатор қўлайликлар яратеди. Хусусан, бу орқали тизимли молиявий инқироз вужудга келиши

деган савол бўлиши мумкин. Бунга жавоб шуки, ҳозирги кунда Ўзбекистонда йирик ва ўрта банкларнинг салоҳиятли тўловга қобилиятсизлигини бартараф этиш учун зарур инструментлар мавжуд эмас. Яъни хусусий банклар фақатгина тугатилади. Давлат иштирокидаги банклар эса ҳуқуқат томонидан қайта капиталлаштирилади.

Қолаверса, банк инқирози (алоҳида банклар кесимида ёки тизимли равишда) исталган вақтда юз бериши мумкин ва бунга тайёр бўлиш муҳим. Шу боис, мазкур қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш вазифаси Президентимизнинг 2020 йил 12 майдаги Фармони билан тасдиқланган 2020-2025 йилларга мулжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегиясида белгиланган эди.

Санация қилиш жараёнида банкнинг

мақсадида омонат қўяди. Яъни ишимиз, ҳаётимиз банклар билан боғлиқ. Шу жиҳатдан олганда, янги таҳрирдаги “Банклардаги омонатларни ҳимоялаш кафолатлари тўғрисида”-ги қонун лойиҳаси ҳам долзарб аҳамиятга эга.

— Ушбу қонун лойиҳаси билан, аввало, бизнинг вазифаларимиз янада аниқлаштириляпти, яъни Фуқароларнинг банклардаги омонатларни кафолатлаш фонднинг ташкилий тузилмаси ва ваколатлари белгилаб олинды, — дейди мазкур фонд директори Нодир Аббосов. — Шунингдек, кафолатланадиган омонатлар қармови ва миқдори ойдинлаштирилади. Банкларни санациялашда фонд маблағларидан фойдаланиш имконияти яратилади. Омонатлар тўлаб берилиши муносабати билан омонатчиларнинг банкдан устувор равишда талаб қилиш ҳуқуқи фондга ўтказилади.

Фондга тўлаб берилиши лозим бўлган маблағлардан туланган бадалларни чегириш амалиётини бекор қилиш таклиф этилмоқда.

Ҳар иккала қонун лойиҳасини ишлаб чиқишда хорижий мамлакатлар тажрибаси, олимларнинг фикрлари батафсил ўрганиб чиқилди.

Қонун лойиҳасида, шунингдек, тўлиқ кафолатлашдан чекланган кафолатлашга ўтиш белгиланган. Бу нима дегани? Ҳозирги кунда фақат 3 та мамлакат — Ўзбекистон, Беларус ва Туркменистонда омонатлар тўлиқ қўриқилмоқда, холос. Юртимизда 2009 йилда глобал иқтисодий инқироз туфайли шундай тизимга ўтилган эди. Бу эса банклар томонидан номақул (юқори таваккалчилик) операцияларни амалга оширишга шароит яратеди. Натijaда солиқ тўловчиларнинг маблағлари хавф остида қолади. Қолаверса, бу халқроқ стандартларга ҳам зид.

Чекланган кафолатлаш тизимидаги ўтиш омили сифатида эса банкларда чакана омонатлар улушининг камилиги, омонатларни кафолатлаш тизими ҳақида аҳолининг хабардорлик даражаси пастлиги, ақсарият омонатлар мунддатли, 1 йилгача экани ҳамда қонун лойиҳасининг санация ислоҳотига уйғунлиги кўрсатилмоқда.

Энг асосий жиҳатларидан яна бири, мабодо банк санацияга туша ёки тугатилса, омонатчилар пуллари етти иш кунинда қоплаб берилади. Ваҳоланки, айни пайтда мазкур жараён уч ойгача қўзилиб кетади. Ҳар иккала қонун лойиҳасида бундай янгиликлар бир қанча. Муҳими, Марказий банк тақдим этаётган қонун лойиҳалари банклар фаолияти ва миқдорлар манфаатини таъминлаш борабариди, иқтисодиёт барқарорлигига хизмат қилиши айтиляпти.

Дилшод УЛУҒМУРОДОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

ЯШИЛ МАКОН

БИРНИ КЕССАНГ, ўрни эк

Дарахт экканга унинг савоби тегиб туради, дейишади. Зеро, халқимизда “Бирни кессанг, ўрни эк” деган мақол бежизга айтилмаган. Оилада фарзанд дунёга келса, унга атаб ниҳол қадалиши замирида ҳам эзгуликка йўғрилган анъанани, яъни авлод ва аجدодларимиз муносабатидаги узвийлик дарахт экиш орқали амалга оширилганини кўриш мумкин. “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида ҳар йили Ўзбекистонда 200 миллион туп атрофидаги дарахт ва бута қўчатлари экиш мақсад қилинган.

— Сўнгги йилларда Президентимиз ташаббуси билан юртимизда мазкур умуммиллий лойиҳа кенг қўл очилди. Бунинг натижасида вилоят, шаҳар, туман, маҳалла ва қишлоқларимизда кўкаламзорлаштириш, она табиятнинг асраш, атроф-муҳит софлигини сақлаш, мевали ва манзарали дарахтларни кўпайтириш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда, — дейди Бухоро вилоят давлат ўрмон хўжалиги бошлиғи Рустам Ҳожиёв. — “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида вилоятда 2022 йилнинг кузи ва жорий йил баҳор мавсумида жами 16 миллион 350 минг туп манзарали, мевали дарахт ва бута қўчатлари экилди. Ушбу мавсумда вилоятимиз миқёсида салкам 7 миллион туп қўчат экилиши белгиланди ва бу борада “Манзилли дастур” ишлаб чиқилди. Бунинг учун қўчат етиштиришга ихтисослаштирилган 3 та хўжалик томонидан 7,7 миллион туп, яъни 27 турдаги дарахт ва қўчат захираси яратилган. Биргина Ғиждувон тумани давлат ўрмон хўжалиги фаолияти мисолида айтадиган бўлсак, кўкаламзорлаштиришда нисбатан талаб ортиб бораётган садақайрағоч ниҳолдан 150 минг туп, қайрағочдан 100 минг туп захира тайёрланган. Ҳозирда ҳудудда 100 гектарга тенг қўчатхона мавжуд бўлиб, 20 гектарда қайрағоч экилган. Бугунга келиб автотўлиқ, кўкаламзорлаштириш, деҳқон ва фермер хўжаликлари учун икки ярим миллион туп атрофида ниҳол захираси тайёрлаб қўйилди. Қайрағоч сербарг бўлиб, маҳаллий иқлим шароитида яхши ўсади. Шўрланмиш ва сувсизликка чидамли.

Давлат ўрмон хўжалиқларида 6,5 миллион туп, қўчатчиликка ихтисослаштирилган фермер хўжаликлари ва тажриба хўжалиқларида бир миллион туп, “Бухороўлкўкалам” корхонаси томонидан эса 200 минг туп қўчат тайёрланмоқда. Экилган қўчатларни сўғориш учун 17 километрга тенг сўғориш тизими ташкил қилиниб, 9 та сув чиқариш қудуғи фойдаланишга топширилди. Жорий йилда ўтказилиши кўзда тутилган 13 гектар

ер майдонидаги қўчатлар учун 9 километр мософадаги сўғориш тизими ташкил қилиниб, олтига сув чиқариш қудуғи тайёрланди.

Маълумот ўрнида айташ жоизки, кўҳна Бухоро шаҳрининг жануб томонидаги 43 гектар ер майдонида “Янги Ўзбекистон” боғи барпо қилинган. Мазкур ҳудудда айни кунларда ер майдонини тайёрлаш ишлари якунига етказилмоқда. Шаҳардаги 11,25 гектар майдонда ҳам “Яшил боғ” ташкил этилмоқда.

Жорий йил 11 октябрь куни Президентимиз раислигида бўлиб ўтган видеоселектор йиғилишида Қорақўл туманидаги ихтисослашган давлат ўрмон хўжалиги тажрибасини кенг омаллаштириш юзасидан ҳам таклиф ва мулоҳазалар билдирилди.

— Бугунги кунда ўрмон хўжалигимизнинг 12 гектарига наъматак плантацияси яратилган. Бу ердаги икки йиллик қўчатлар 10 минг тупни ташкил қилади. Азалдан гули, меваси, уруғи, барги ва илдири халқ табибатида кенг қўлланиладиган мазкур бута маҳаллий шароитга мос бўлиб, кўкаламзорлаштиришда ҳам кенг фойдаланса бўлади, — дейди Қорақўл ихтисослашган давлат ўрмон хўжалиги бошлиғи Бобоназар Бегандиков. — Асосан, новда қаламчиси ва уруғидан кўпайтирилаётган наъматак таркибидан инсон саломатлиги учун зарур бўлган дармондорилар мавжуд. Хусусан, унинг мевасида калий, темир, марганец, фосфор, кальций, магний бор. Айниқса, соғуқ мижоли ва қон босимни паст бўлган беморларга наъматак дамламаси тасвия қилинади.

Хулоса қилиб айтганда, Бухоро вилоятида экологик барқарорлиқни таъминлаш, 200 минг гектар майдонда “Яшил қоплама” барпо этиш чора-тадбирлари изчиллик билан амалга оширилмоқда. Бугунга келиб, вилоятда жами 40 минг гектар, шундан Ромитан туманида 4,5 минг гектар, Жондор тумани чўл ҳудудида 35,5 минг гектар “Яшил қоплама” — ўрмонзорлар барпо этилмоқда.

Гуличеҳра ДУРДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

ФОРУМ

ДУНЁ ЙЎЛЛАРИ ЧОРРАҲАСИДА

Тошкентда якунига етган ШХТ Биринчи транспорт форуми, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти транспорт вазирларининг 12-йиғилиши, авиация ва логистика анжумани буни яна бир қарра тасдиқлади.

Тошкентда шу ҳафта ШХТ Биринчи транспорт форуми бўлиб ўтди. Унда тузилманинг транспорт логистикаси салоҳиятини янада ривожлантириш учун янги муқобил транспорт йўлақларини ҳамкорликда йўлга қўйиш, мослашувчан тариф сиёсатини қўллаш, чегара назорат-ўтказиш пунктларида иш тартибини 24/7 форматда ташкиллаштириш ҳамда халқаро автомобилда юк ташувчи ҳайдовчиларга виза бериш жараёнини соддалаштириш, рақамли технологиялар жорий этиш масалалари муҳокамаси қилинди.

Тахлилларга қўра, Евроосиё ҳудудида учта асосий йўлак мавжуд. Унинг шимолий ва жанубий йўналишлари кейинги йилларда минтақада рўй бераётган турли зиддиятлар туфайли жиддий муаммоларга дуч келди. Марказий Осиё йўлагига ҳозирги кунда энг мақбул, хавфсиз йўналиш сифатида қаралмоқда. Шу боис, ХХР бу лойиҳани амалга оширишга катта эътибор қаратиб, уни истиқболли ва манфаатли, деб ҳисоблайди. “Бир макон, бир йўл” ташаббуси асосида юзга келаётган янги йўл жуда кўп муаммоларни ҳал этишда асқатади.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, Хитойни минтақамиз билан боғлайдиган, Европа, Яқин Шарқ ва Африкага олиб чиқадиган хавфсиз ва энг қисқа транспорт йўлақларини ривожлантириш стратегия аҳамиятга эга. Буок ипак йўлини қайта тиклашда Трансевросиё магистрალი лойиҳаси устувор йўналиш, Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон автомобиль ва темир йўллари эса унинг муҳим таркибий қисми бўлади.

Юртимиз тарихида илк бор ўзбекистонлик қурувчилар хорижий давлат, яъни Афғонистонда Ҳайратон ва Мозори

Шариф ўртасида темир йўл барпо этди. Айни кезде, ундан унумли фойдаланиб келинмоқда. У минтақа мамлакатлари томонидан қўллаб-қувватланаётган муқобил транспорт йўлақларини ҳамкорликда йўлга қўйиш, мослашувчан тариф сиёсатини қўллаш, чегара назорат-ўтказиш пунктларида ҳам муҳим ўрин тутди.

— Бу каби лойиҳалар натижасида Марказий Осиё давлатлари Шарқ ва Ғарб, Шимол ва Жануб давлатлари ўртасида йирик логистика хабига ҳамда Буок ипак йўлининг тарихий “юраги”га айланади, — деди Ўзбекистон транспорт вазир Илҳом Маҳкамов. — Минтақа давлатлари энг қисқа ва арзон йўналиш орқали дунё океанларига чиқади, давлатларимизнинг транзит салоҳияти бир неча қарра қўнади, ўн минглаб янги иш ўрни яратилади. Трансафғон темир йўли қурилиши ҳам, “Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон” темир йўлининг барпо этилиши ҳам 2024 йилда бошланиши режалаштирилган.

ШХТ Бош қотиби ўринбосари Сойхал Хоннинг фикрича, Ўзбекистон Президенти таклифи билан ўтказилаётган мазкур анжуман ташкилотнинг транспорт ришталарини мустаҳкамлаш, уфқлари тобора кенгайиб боришда муҳим ўрин тутди. Унга Эроннинг қўшилиши, Беларуснинг аъзо бўлиши қўллаётгани тузилманинг транспорт-коммуникация маконидаги ривожига янги имкониятлар яратеди. ШХТга аъзо давлатларнинг ярми транзит мамлакатлар ҳисоблана, уларнинг муайян қисми денгиз йўлларига туташ эмас. Бу, ўз навбатида, ташкилотга аъзо давлатлар транзит сиёсатни ҳамкорликда юритишини, шунингдек, ягона юклар мониторингини амалга оширишни тақозо этади.

Минтақадаги барча мамлакатлар билан чегарадош Ўзбекистон наинки қўшни, балки Шарқий Осиёни Жанубий Осиё, Яқин Шарқни Кавказ ва ундан кейин Европа билан транспорт тармоғи орқали бирлаштириш салоҳиятига эга. Қолаверса, Ўзбекистон ички ва ташқи транспорт-коммуникация тизимини ривожлантиришга катта эътибор қаратиб келмоқда.

Иқтисодий ҳамкорликнинг муҳим йўналишлари

Ўзбекистон 1992 йил 28 ноябрь куни ИХТга аъзо бўлган. Бугунги кунда унинг фаолиятида ўнга давлат — Озарбайжон, Афғонистон, Эрон, Қозғистон, Қирғизистон, Покистон, Тожикистон, Туркменистон, Туркия ва Ўзбекистон аъзо сифатида иштирок этмоқда.

Давлатимиз раҳбари бундан икки йил олдин ИХТнинг Туркменистонда бўлиб ўтган саммитида унинг фаолиятига юқори баҳо берган эди. Чунки айни кунда ташкилотга аъзо давлатлар аҳолиси сони ярим миллиарддан ортиқчи,

ЯИМ ҳажми эса қарий 2 триллион долларни ташкил қилади.

Сўнгги йилларда мамлакатимизнинг ИХТ доирасидаги ҳамкорлиги сезиларли даражада фаоллашди. Ўзбекистоннинг ташкилотга аъзо мамлакатлар билан товар айирбошлаш ҳажми 70 фоиз ўсди, қўшма корхона ва лойиҳалар сони эса 5 баробар қўйилди.

Экспертлар фикрича, транспорт-коммуникация соҳасида барча саъй-ҳаракатларни бирлаштириш ИХТ давлатларининг транспорт салоҳиятини оширишга хизмат қилади. Чунки унга аъзо давлатлар Европа ва Осиё қитъасини боғлаб турувчи қўлай геостратегик ҳудудда жойлашишига қарамай, бугунги кунда Осиё ва Европа мамлакатлари

ўртасидаги савдонинг 70 фоизи денгиз транспорти, 25 фоизи ҳаво кемалари, 5 фоизи эса қуруқликдаги йўлақлар орқали амалга оширилмоқда.

2 ноябрь куни Тошкентда Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар транспорт вазирларининг 12-йиғилиши бўлиб ўтди. Унда дунёда юзга келган мураккаб вазиятда транспорт ва логистика занжирлари узилиши ва уларнинг оқибати, муқобил йўлақларни ривожлантириш, юк ташувларига рухсат тартиб-таомилларини соддалаштириш, соҳада амалга оширилаётган лойиҳалар, ўзаро боғлиқлиқни кучайтириш, юк ташушда бошқариш жараёнлари ва кўрсатиладиган хизматларни рақамлаштириш, транзит имкониятидан унумли фойдаланиш каби масалалар муҳокамаси қилинди.

Ўзбекистон транспорт вазир Илҳом Маҳкамов ШХТ Биринчи транспорт форуми ва Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар транспорт вазирларининг 12-учрашуви якунлари бўйича бундай фикр билдирди:

— Энг аввало, Афғонистон орқали Жанубий Осиё мамлакатларига чиқиш имконини берувчи транспорт йўлагидан юк ташувни ривожлантириш бўйича Россия, Қозғистон ва Ўзбекистон Транспорт вазирликлари раҳбарияти томонидан ҳужжат имзоланди. Бу ҳужжат Ўзбекистон транзит салоҳиятини ошириш, МДҲ давлатларини 1,5 миллиард аҳолига эга Жанубий Осиё мамлакатлари билан боғлаб, ўзаро савдо ҳамда минтақа иқтисодиётини ривожлантиришга, муқобил транспорт йўлақларидан ташилаётган юкларни Ўзбекистон орқали транзит ташуш учун жалб қилишга имкон яратеди.

Асосий савдо ҳамкорларимиздан бири ҳисобланган Россия билан экспорт ва импорт юк ташувлари узлуксизлигини таъминлаш ҳамда транспорт йўлақларини диверсификациялаш мақсадида Каспий денгизи орқали муқобил транспорт йўлагини ривожлантириш бўйича ҳам меморандум имзоланди.

ИХТ транспорт вазирларининг 12-йиғилиши якуни бўйича Тошкент декларацияси қабул қилинди. Унда ташкилотга аъзо мамлакатлар ўртасида юк ташувлари жараёнини янада соддалаштириш, мамлакатлар транзит салоҳиятини ошириш, муқобил транспорт йўлақларини ривожлантириш каби масалалар қамраб олинган.

Турizm салоҳиятини инобатга олган ҳолда Самарқанд аэропортига ИХТ давлатлари авиация хаби мақомини бериш таклифи иштирокчилар томонидан маъқулланди.

Ўзбекистон — Туркменистон — Эрон — Туркия транспорт йўлагини янада ривожлантириш бўйича иштирокчи мамлакатлар транспорт вазирлари даражасида ҳужжат имзоланди. Анжуман доирасида “Aviation & Logistics Forum 2023” халқаро форуми ва “Trans Logistics Uzbekistan 2023” кўргазмаси ҳам бўлиб ўтди.

Абдурауф ҚОРЖОВОВ,
иқтисодий шарҳловчи

БИР ЎЛКАКИ...

ҲАР МАНЗИЛНИНГ ЎЗ ХОСИЯТИ БОР

Баҳорат ЮНУСОВА,
"Янги Ўзбекистон" мухбири

ёхуд Сирдарё замини тафти ҳаётга янги экинларни олиб кирмоқда

Юртимизда мавсумлар гўзал. Йилнинг ҳар палласидан кўнглига ҳузур, таскин, завқ топа олади киши. Машина ойнасини савалаётган куз ёмғири фаслнинг тобора оёқлаб бораётганидан дарак беради. Сарик, яшил, қизғиш ранг ёпинган дарахтлар дилга сокинлик бағишлайди. Она табиат энг мохир рассомлигига тан берасиз. Йўл ёқасида қаторасига сават-сават лайлақлар уяси — тинчлик тимсоли. Афсоналарга кўра, лайлақлар тинчлик ҳукмрон жойларда ин қурармиш. Чиндан юртимиз тинч, шунинг учун ҳам бир манзилдан бошқасига бемалол эмин-эркин саёхатга отланамиз. Дунёнинг айрим ҳудудларидаги алғов-далғовлар, тўс-тўполонлар бир-бир кўз олдимиздан ўтади. Энг тотли неъмат тинчлик эканини англаб, шу кунлар учун шукрона қиламиз...

Эрта тондан Сирдарё вилояти сари йўлга тушдик. Мақсадимиз — вилоятнинг туризм салоҳияти билан яқиндан танишиш.

ВИЛОЯТГА САЙЁҲЛАР ОҚИМИ КЎПАЙГАН

Уқтисодий таҳлилчилар мамлакат тараққийнинг муҳим ҳаракатлантувчи кучи туризм эканини таъкидлайди. АҚШ, Хитой, Франция, Испания, Италия, Мексика, Буюк Британия, Туркия, Германия, Таиланд, Швейцария каби дунёнинг ривожланган мамлакатларида ҳаёт фаровонлиги даражаси ошishi сайёҳлар кўплиги, туризм инфратузилмаси ривожлангани билан бевосита боғлиқ.

Бугун Сирдарё вилоятида туризм инфратузилмаси яхшиланмоқда. Бунга юртимизда туризм фаолияти билан шуғулланувчи тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг самарали фаолият олиб бориши учун берилаётган имконият ва имтиёзлар кенг йўл очмоқда. Замонавий меҳмонхоналар, оилавий меҳмон уйлари, хостеллар қад ростламоқда. Сайёҳликнинг биз учун нисбатан янги йўналишлари — экотуризм ва агротуризм учун зарур шарт-шароитлар яратиш, ҳудудлар инфратузилмасини яхшилашга алоҳида эътибор қаратилаётгани ҳам бор гап.

— Мамлакатимизда туризм соҳасига берилаётган эътибор туфайли соҳа ривожланиб бормоқда, — дейди Сирдарё вилоят ҳокимлиги туризм котибияти мудири Ҳусниддин Маматов. — 2019 йилда Гулистон шаҳрининг Ислоҳ Каримов кўчасида Туризм кўчасини ташкил этиш тақлифи берилган эди. Ҳозирда ушбу кўчада умумқатлавиш, савдо ва хизмат кўрсатиш шохобчалари сони икки баробар кўпаймоқда. Бу ерга ташир буюрган хорижлик сайёҳлар сони бундан 5 йил олдин 19 мингга ташкил этган бўлса, бугунги кунда бу кўрсаткич 47 мингдан ошди. Йил якунига қадар яна 9 мингга яқин хорижлик сайёҳ келиши кутилмоқда. Вилоятда беш йил илгари атиги 4 та меҳмонхона мавжуд бўлган бўлса, ҳозир уларнинг сони 13 тага етди. Яна бир қизиқ маълумот: 2018 йилгача хостел ва оилавий меҳмон уйлари мавжуд бўлмаган. Шу кунларда меҳмонларга 20 хостел хизмат кўрсатмоқда. Оилавий меҳмон уйлари сони 12 тага етди. 2018 йил фақат битта туроператор фаолият кўрсатган бўлса, айни пайтда туроператор ва турагентлар сони 19 тани ташкил этмоқда.

Туризм соҳасидаги объектларда Wi-Fi ҳудудлари ташкил қилинмоқда. Шунингдек, 2023 йилда 10 та туризм йўл кўрсаткич белгилари ўрнатилди. Яна бир гап: хусусий транспорт корхоналари томонидан 30 га яқин микроавтобуслар сотиб олинди. Туроператорлар ҳам автобус ва микроавтобуслар сотиб оляпти. Жумладан, "Ният" МЧЖ томонидан "Ютонг" автобуси ва ЖАК микроавтобуслари, "Сирли Сайхун соҳили" МЧЖ ва Сирдарё туроператорлик хизмати томонидан ЖАК микроавтобуслари харид қилинди. Шунингдек, яна "Ютонг" автобусини харид қилиш учун ҳужжатлар тайёрланмоқда.

Дунё бозорида Сирдарё вилоятида етиштирилган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига талаб катта. Эътиборлиси, бундан 3-4 йил илгари қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари 10 дан ортиқ давлатга экспорт қилинган бўлса, бугунга келиб, сирдарёлик деҳқонлар етиштирган қовун-тарвуз ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари 20 дан ортиқ давлатга етказиб берилмоқда. Улар орасида АҚШ ва Буюк Британия ҳам бор. Вилоятнинг шираси тилғар қовунларига эса таъриф шарт эмас.

ОИЛАВИЙ МЕҲМОН УЙЛАРИ ҚУЛАЙ, ҲАМЁНБОП

Туризм фаолиятини қўллаб-қувватлаш, минтақаларнинг сайёҳлик салоҳиятидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, дам олиш ва туризм учун шарт-шароитларни яхшилаш, шунингдек, туризм хизматлари кўрсатиш соҳасида янги иш ўринларини ташкил этиш ҳамда аҳоли бандлиги ва фаровонлигини таъминлаш мақсадида қўллаб-қўлловчи амалга оширилмоқда. Оилавий меҳмон уйларининг ташкил этилиши ана шу имкониятлар самарасидир.

"Шоҳинур" оилавий меҳмон уйи Гулистон туманида жойлашган. Вилоят марказидан унча олис бўлмаган мазкур манзил вилоятга ташир буюрган меҳмонларга арзон ва қулайлиги билан манзур бўляпти.

— Оилавий меҳмон уйи учун лицензия олган, ишларни бошлаб юбордик. 13 та хонамиз бор. Бир, икки, тўрт кишилик хоналардан иборат бу жойда барча шароитларни яратишга ҳаракат қилдик, — дейди меҳмон уйи раҳбари Эътибор Абдурахмонова. — Турмуш ўртоғим нафақага чиққач, бу фаолиятга жиддий киришдик. Менга

ва фарзандларимга жуда маъқул келди. Замонавий дизайн алоҳида эътибор қаратдик, жижозлар, телевизор, Wi-Fi зона, иссиқ ва соғув сув, хоналардаги мўътадил ҳарорат — ҳеч бири назаримиздан четда қолмади. Вилоят марказига яқинлиги, баҳаволиги меҳмонларга ҳам маъқул. Сайёҳларни миллий таомларимиз

билан сийлаймиз, ширин сўзимизни аямаймиз. Юртимиз ҳудудларидан ташқари, қўшни давлатлар, хусусан, Россия, АҚШ каби мамлакатлардан ҳам сайёҳлар келмоқда.

Оилавий меҳмон уйининг ташкил этилиши, айниқса, оила бекаси учун ўзига хос ҳодиса бўлди. Педагогика йўналишида университет тахсилини олган, бироқ фарзандлар тарбияси билан банд бўлиб, ишлаш олмаган Эътибор опа энди оилавий меҳмон уйига раҳбар. Бундан ташқари, яна саккиз иш ўрни яратилган. Демак, шунча оиланинг рўзгорига бу ташаббус қўшимча даромад бўлиб қиряпти.

Йўл-йўлак айтрофи кузатиб борарканмиз, ноънаваний усулда қад ростлаётган кемпинглар эътиборимизни тортиди. Сирдарё ёқасидаги бу ажойиб дам олиш маканлари ҳам худудга ташир буюрувчиларга маъқул келиши шубҳасиз. Хонадон бекаси Гуллопа Юсупованинг айтишича, оилавий меҳмон уйи очиш учун ҳужжат тайёрланяпти. Кемпинглар битса, дарё ёқасидаги бу ажойиб уйчалар меҳмонлар қабул қилишни бошлайди. Айниқса, ёз фаслида сўлим, дарё сувининг шабадасида дам олишининг гаши бўлак.

— Тўрт фарзандимиз бор. Қизимиз бу йил Ўзбекистон Миллий университетини битирди, ҳозир ишляпти. Катта ўғлим икки йил институтга ҳужжат топшириб, қира олмади, ҳозир мана шу ишнинг бошини тутган. Яна бир ўғлим Россияда ишлаб қайтди. Миллий ва хориж таомларини тайёрлашга уста. Мусофирчиликда ҳам шу ҳунари орқасидан кун кўрди. Бироқ четда юриш осон эмас экан. Ҳам ўзи қийналди, ҳам биз. Мана, юртимизда ҳаракат қилган одамлар йўлини топяпти, даромад қилияпти. Шу мақсадда оилавий меҳмон уйи очишга қарор қилдик. Катта боғимиз бор, у ер ҳам меҳмонларга маъқул бўлади, насиб қилса. Мени хурсанд қиладигани ҳам уч ўғлим, ҳам келишим, турмуш ўртоғим — ҳаммамиз ишли бўламиз, — дейди Гуллопа опа.

АГРОТУРИЗМ: 23 Ёшли фермер туя боқишни йўлга қўйган

Мирзаобод тумани худудидаги катта йўл ёқасидан ўтиб бораверсангиз, ўрқач-ўрқач туяларни учратасиз. 50 дан ортиқ туялар "Мирзаҷўл доналд дак" МЧЖга тегишли. Жамият раҳбари Бехруз Маҳкамов бу йил Россияда туризм ва сервис йўналишида тахсил олиб қайтди. Отаси бошлаган ишни давом эттиришга астойдил бел боғлади.

— Туяларни боқиш учун 24 гектар еримиз бор, — дейди Б.Маҳкамов. — Ҳайвонлар, асосан, янтоқ ейди. Уни қўшни ҳудудлардан, чўллардан ҳам йиғиб келамиз, қишга захира керак. 13 бош соғин туямиз бор. Уларнинг ҳар бири 3-5 литргача сут беради. Узоқ-яқиндаги юртдошларимиз туя сутининг фойдасини эшитиб келади. Туя сутини қайнатиб бўлмайди, қайнатсангиз, сифати бузилади. Сўраганлардан қизганмаймиз, имкони борича етказиб берамиз. Ҳатто қўшни давлатлар — Тожикистон, Қозоғистон ва Қирғизистондан ҳам меҳмонлар келади.

Топилбон Раҳмонқулов Қирғизистоннинг Жалолобод шаҳридан. Йилда

Икки ярим минг йиллик тарихга эга ховос бағрида бебаҳо хазина яширин

Маълумотларга кўра, Ховос — Сирдарё вилоятининг қадимий гўшаларидан бири. Бу шаҳар замонар оша даврлар силсиласида вайрон бўлиб, қўмилиб кетган. Унинг ўрнида Ховосепа ёдгорлиги қад ростлаган. Шаҳар қадимда катта худудни эгаллаган. Ҳозирги кунда унинг 1 гектардан зиёд арк қисми, шаҳристоннинг 11 гектарлик қисми тепалик остида вайрон ҳолда сақланиб қолган. Шаҳристоннинг баъзи ўринлари ва работлари йўқ бўлиб кетган.

Археологлар бу ёдгорлиқни ўрганиш учун кўп йиллардан буён қазимша ишлари олиб бормоқда.

— Ховосда 28 та табаррук қадимжол бўлган, — дейди "Ховособод" МФЙ ёшлар етакчиси Фаррух Ашурбоев. — 12 таси ҳозиргача сақланиб қолган. "Хаста бузургон" зияратгоҳи — улардан бири, бу ерда "Хаста бузургон" номи билан улуғланган Жобир бобонинг қабри жойлашган.

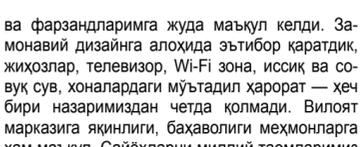
Ривоят қилишларича, Жобир бобо Ховос ва унинг атрофларига араб ўлкаларидан келган. Бу инсон Ховосни обод қилишга қатнашган ва халқ ўртасида илм-маърифат тарқатган. Шу сабабли "Хаста бузургон", дея эхтиром кўрсатилган. Бугунги кунда Ховос тарихини ўрганиш ва уни тарғиб қилиш, Ховосепа ёдгорлиги ҳамда унга ёндош зияратгоҳларни сайёҳлик марказларига айлантириш учун жиддий ишлар амалга оширилмоқда.

Бу ердан топилган археологик буюмлар — уй-рўзгор анжумларининг бир қисми "Кўҳна Ховос" музейидан жой олган.

РЕЖАЛАР ЯНГИ МАҚСАДЛАРГА ЙЎЛ ОЧМОҚДА

16-20 октябрь кунлари Самарқанд шаҳрида Бутунжаҳон туризм ташкилоти Бош Ассамблеясининг 25-сессияси бўлиб ўтди. Халқроқ тадбир Ўзбекистоннинг жаҳон миқёсидаги нуфузини яна бир поғона юқорига кўтарди. Хорижий давлатлар билан туризм соҳасидаги алоқаларни мустаҳкамлаш, Ўзбекистонга ташир буюрадиган хорижлик сайёҳлар сонини янада ошириш ҳамда кўпроқ инвестиция жалб қилишга асос бўлди. Тадбир давомида чет давлатлар ҳамда маҳаллий туроператорлар ва турагентлар билан бир қатор англашув меморандумлари тузилди.

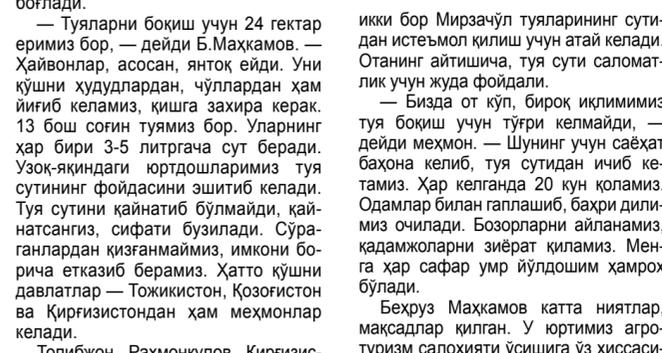
— Вьетнам давлатининг "Hd fish & food commercial joint stock" компанияси билан ҳамкорликда Сайхунобод туманида туристик экотажга ташкил этиш инвестиция лойиҳасини амалга ошириш мақсадида 5 миллион долларлик англашув меморандуми имзоланди, — дейди Сирдарё вилоят ҳокимлиги туризм

ОИЛАВИЙ МЕҲМОН УЙЛАРИ ҚУЛАЙ, ҲАМЁНБОП

ОИЛАВИЙ МЕҲМОН УЙЛАРИ ҚУЛАЙ, ҲАМЁНБОП

ОИЛАВИЙ МЕҲМОН УЙЛАРИ ҚУЛАЙ, ҲАМЁНБОП

ОИЛАВИЙ МЕҲМОН УЙЛАРИ ҚУЛАЙ, ҲАМЁНБОП

МИЛЛАТ ФИДОЙИЛАРИ

“Аёл “шашмақом”ни ОВРҮПО НЎТАСИГА СОЛИБ БЎЛМАС”

“Бизнинг ўзбек куйларининг кўпиди чорак ва нимчорак товушлар бор. Мана бу товушларни олмақ учун эса ОВРҮПО нўтаси етишмайду, буларсиз бизнинг куйларни нўтага олиб бўлмайди. Мен бунни ўз тажрибам билан кўрдим. 1923 йилда Москвада тахсилда вақтимда музикашунос ўртоқ Мирўнуф билан биргаликда кўп ҳаракатлар орқасида бир неча ўзбек куйларини нўтага олдириб, бостириб чиқардик, шунингдек, ўртоқ Успинский тарафидан “Шашмақом” ва бошқа куйлар нўтага олинди. Энди бу ОВРҮПО куйлари билан йиғилгон ўзбек куйларини чолидириб, ўқитиб кўрсак, ажабо, асл куйни эшита оламизми? Шунга қаноатланамизми? Албатта, йўқ!”

Собиқ масжид қориси, жаҳон юлдузи — Муҳиддин қори Ёқубов нима учун шўро ҳукуматига душманликда айбланган?

аҳолини тўлпарди. Даврага ҳукмат вакиллари ёки танikli уламолар чиқиб, мухториятни қўллаб-қувватлаш ҳақида маърузалар қиларди. Ийгинлар байрамона тус олар, “Яшасин мухторият”, “Ҳамма ҳоқимият мухториятга!” шорлари остида халқни большевикларга қарши қўлга қурол олишга даъват этиш билан тугарди. Афсуски, Туркистон мухторияти ҳали бешигида-ёқ бўзилганди, истиқлол истагида ёнган юраклар тинди, орзулар саробга айланди. Қизил аскарлар томонидан тўлга тугилган Қўқон бозорлари ёндирилди, арман дош-ноқлари қўли билан “ўликлар шаҳри”га айлантирилди. Кўп ўтмай большевиклар бутун Фарғона водийсини қонга ботирди.

рухсат тегмайди. 1922-1924 йиллар Москвада танikli режиссёр Мейерхольд, Собинов, Нежданов, Обухов каби атоқли рус кўшиқчилари билан танишиб, ижодий ҳамкорлик қилади. Шарқ ва Фарб музикаий кадрларини қисий ўрганеди. Айни халқни большевикларга қарши қўлга қурол олишга даъват этиш билан тугарди. Афсуски, Туркистон мухторияти ҳали бешигида-ёқ бўзилганди, истиқлол истагида ёнган юраклар тинди, орзулар саробга айланди. Қизил аскарлар томонидан тўлга тугилган Қўқон бозорлари ёндирилди, арман дош-ноқлари қўли билан “ўликлар шаҳри”га айлантирилди. Кўп ўтмай большевиклар бутун Фарғона водийсини қонга ботирди.

муваффақиятларга эришди. Филармонияда чиқиб, албатта, асваллиларга қараганда катта эди. Чунки асваллисиди, яъни Ўзбекистоннинг бир йиллик байрами кечасида ўзлаб халқ олдида бўлса, буниси минглаб киши қаршисиди эди. Кунчиқошнинг кўпол халқидан ҳам бир нарсачиқармикан... деб ўтирган минглаб халқ ўзбек оханларини эшитмак, ихтиёрсиз қиймат беришга, узоқ олқишламоққа мажбур бўлди. Албатта, бу биринчи мартаба бўлса керак, ўзбек кўшиғи ва ўйинлари Фарбий Оврупа халқи олдида ижро этилди. Биринчи мартабаданок кутилган даражадан ортиқроқ муваффақият қозонди. Берлин ашулашунослари Муҳиддин қорини хузурлариди имтиҳон қилиб кўрдилар. Муҳиддин қори ўзининг Оврупода ўқиб тилгаи борлигини билдирганда, улар бунга маслаҳат бермадилар. Муҳиддин қори хозир Фарғонада ўзбекнинг олдида турган эски ашула ва куйларини тўлламоқдадир. Ашулаларини худди табиий куйини сақламоқлик учун яқинда

қори Ёқубов бу санъат дурдоналарининг қанчадан-қанчаси унутилиб кетгани, қолганлари ҳам унутилиш хавфи остидалигини яхши биларди. У ўзбек этно-фольклор асарларини тўллаш, ўрганишга бел боғларди. — Улуғ санъаткоримизнинг айни уша мақсадлари ҳақидаги мақоласи ҳам тилларда дoston бўлади. Уша мақолада бирдирилган мулоҳазалар бизни қизиқтиради... — Қори Ёқубий “Ўзбек куйларини қандай сақлаш мумкин?” номли мақоласида узоқ йиллардан бери халқ бастакорлари ва шoirларимиз томонидан ёзиллиб, улар оғзидан айтилиб келган, ота-боболаримиздан мерос қолаётган қимматли, бой ўзбекча куйларимиз замоннинг ўтиши билан йўқолиш даражасига келиб қолгани ҳақида ташвиш билан сўз юрлатади. Замон ўтган сари турмуш, бунга қараб халқнинг фикри, ҳиссийти ўзгарганидек, халқ шoirларининг ижодийтида ҳам бир қанча янгиликлар яратилаётгани, бироқ борган сари эски куйлар узоқ бурчларда, эски халқ шoirларидани қолаётганини таъкидлайди. “Бу кетишда бир неча йил ўтмасдан эски ўзбек куйлари орамиздан йўқолади. Янги бир асар яратилмоқликда эскилар анча ёрдам беради, эскини билганда янгилар анча мукамал бўлади. Мана бунинг учун эски куйларимизни сақлаш чорасини хозирдан қўришимиз керак”, дейди муаллиф.

— Бу шонли воқеалардан аввал Муҳиддин қори 1927 йил октябрда Қўқон театрига ташкилотчи ва бадий раҳбар этиб тайинланади. У собиқ жадид М.Мироқиллов билан ижодий жамоани қайта тuzиб, Ғулom Зафарийнинг “Халима”, Хуршиднинг “Фарҳод ва Ширин” музикали драмаларини сахналаштиради. Узи бу спектакллардаги бош қаҳрамон Незмат ва Фарҳод ролларини ижро этди. 1928 йилнинг январь ойида Андижон театрига раҳбар этиб тайинланган, Хуршиднинг “Фарҳод ва Ширин”, “Лайли ва Мажнун”, Узеир Гажиевнинг “Аршин мал-алан”, Камардинскийнинг “Резаворчи” музикали драмаларини сахналаштириб, Фарҳод, Навфал ва Султонбек ролларини катта маҳорат билан ижро қилади.

Бир пайтлар Туркистон мухторияти президиумида ўтирган Бўтабой Дадабоев советлардан мансаб олгач, 1919 йил бошида Туркфронтининг Фарғона халқ пуфла-ма оркестри ҳодими сифатида Муҳиддин қори Ёқубовни ҳам йигитлари билан “тинч ҳаёт”га қайтишга кўндирди. Бир муддат ўтгач эса қори Ёқубов Ҳамза театр труппаси сафида Тошкентга келади.

— 1926 йили “Ер юзи” журналининг 6-сониди “Парижда ўзбек санъати” номли мақола эълон қилинади. Унда “Ўзбек халқ ашуласини Муҳиддин қори Ёқуб ўгли Париж театрларида ўзбекнинг

Берлиндан келтирилган фонограф ускунаси билан иш кўрса керак. Муҳиддин қориди ўзбек йиғитлари ва кизилариди иборат бир этнография труппасини тuzиш фикри бор. Бу труппа тuzилса, ташиқий суратда иш кўрмак мумкин бўлгусидир.

— Ушбу мулоҳазалар муаллифи Муҳиддин қори Ёқубов биринчи ўзбек баритон хонандаси. Ўзбек филармонияси ташкилотчиси ва бадий раҳбари эди. Лекин унинг шўро ҳукумати душмани деб топилишига сабаб бўлган омиллар ҳақида лом-мим дейилмаган. Қатагон қурбонлари хотира-си музейи масъул ҳодими, тарих фанлари бўйича фалсафа доктори Баҳром ИРЗАЕВ билан суҳбатимизда Муҳиддин қори Ёқубов ҳаёт йилининг шу жиҳатларига кўпроқ тўхталиб ўтишни лозим топдик.

— Муҳиддин қори Ёқубов ўзбек кўшиқ ва рақс ансамбли, ўзбек музикали театри, ўзбек опера студияси, биринчи ўзбек опера ва балет театри ташкилотчиси, бадий раҳбари, режиссёри ва артисти эди. Қолаверса, қатор орден-медаллар соҳиби, Туркистоннинг биринчи халқ ҳофизии (1923), Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби (1930), Ўзбекистон халқ артисти (1936) унвонларини олган. Унинг қалбини болагилгандоқ мустамлакчиларга кучли нафрат эзлаганини растми?

— Жадидларнинг илк театри ҳисобланган “Турон” қаҳрамонимиз ҳаётида қандай аҳамият касб этди? Уни ўзбек миллий операсини яратиш учун Италияга боришга ким кўндирган?

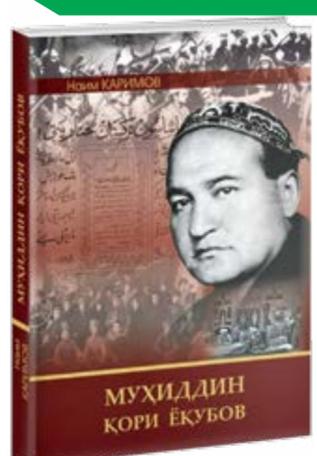
— Муҳиддин қори Ёқубов жадидларнинг илк театри “Турон”да Фитрат, Ғулom Зафарий билан танишди. “Турон”да 1919

Муҳиддин қори Ёқубовнинг “Ажабо, биз ҳам куйларимизни Оврупо нўтасига олиб, доим сақлаб келсак бўлмайми?.. Фақат ўзбек куйларини нўтага олинишни йўлаганимизда яна шундай масала келиб чиқадирки, ўзбек куйларини хозир нўтага ола оламизми, йўқми? Башарти, олгонимизда бизда нўта йўқ, албатта, Оврупо нўтасига олинадир. Менимча, Оврупо нўтасига олиш мумкин эмас”, деган ҳулосалари кўллаб давраларда мизгин муҳокамаларга сабаб бўлади.

1952 йил 3 июль куни муҳиддин қори Ёқубовга 1918 йил “ШҮРОИ ИСЛОМ” АБЗОСИ БЎЛГАН, ТУРКИСТОН МУХТОРИЯТИНИ ТАШВИҚ ҚИЛГАН, 1920-1921 йИЛЛАР САҒИРБОЙВАЧЧА ЙИГИТЛАРИ ОРАСИДА ҚИЗИЛ АРМИЯГА ҚАРШИ ТАРҒИБОТ ОЛИБ БОРГАН, “МИЛЛИЙ ИТТИҲОД”, “МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОД” АКЦИЛИНҚИЛОБИЙ ТАШКИЛОТЛАР АБЗОСИ КАБИ АЙБОВЛАР БИЛАН ҚАРОР ЧИҚАРИЛАДИ. 1952 йИЛ 4 июлда берилган ордер асосида ҳибсга олинади.

Берлиндан келтирилган фонограф ускунаси билан иш кўрса керак. Муҳиддин қориди ўзбек йиғитлари ва кизилариди иборат бир этнография труппасини тuzиш фикри бор. Бу труппа тuzилса, ташиқий суратда иш кўрмак мумкин бўлгусидир.

— Муҳиддин қори Ёқубовнинг “Ажабо, биз ҳам куйларимизни Оврупо нўтасига олиб, доим сақлаб келсак бўлмайми?.. Фақат ўзбек куйларини нўтага олинишни йўлаганимизда яна шундай масала келиб чиқадирки, ўзбек куйларини хозир нўтага ола оламизми, йўқми? Башарти, олгонимизда бизда нўта йўқ, албатта, Оврупо нўтасига олинадир. Менимча, Оврупо нўтасига олиш мумкин эмас”, деган ҳулосалари кўллаб давраларда мизгин муҳокамаларга сабаб бўлади.

нажот истаган, юракларидан чиқарган қадимги, охангдор наволари билан бира, хозирги тирик куйларини ўзбекча ҳосусият билан ғарбликлар олдида ижро этди”, деган сўзлар бор. Муҳиддин ва Тамарахонимнинг ҳақиқий жаҳон юлдузларига айлинишида Францияда бўлиб ўтган намойишлар қанчалик аҳамиятли бўлган деб ўйлайсиз?

Сафарнинг сўнги кунларида, Эйфелга саёхат вақтида шамоллаб қолган Тамарахоним юқори иситма оқибатида ҳомиласидан айрилди. У оғир ҳолатда Париж яқинидаги Булон ўрмонидида жойлашган санаторийда ётишга мажбур бўлади. Касалхонага уларни кўргани Маҳид Қодирий, Холмуҳаммад Охундий, совет элчиҳониси ҳуқуқшуноси Александрев, Петербургда бирга ўқиган дўсти Мустафо Чўқай келади. Мустафо Чўқай кейин яна ўзи келиб, Кашалбоев ва унинг санъати ҳақида илқ фикрлар билдиради. Совет газеталарида билдирилатган муносабатларнинг қанчалик ғарбга мос келиши ҳақида сурштиради. Германияда ўқётган туркистонлик бир гуруҳ талабалар тадбир эълонидан хабар толиб, Парижга етиб келган эди. Темирбек Қазбеков, Тўлаған Мўмин, Султон Матқул навбат билан у ерда тилмочлик қилди. Муҳиддин қори Ёқубов 1925 йил ноябрь кунини муҳиддин қорини асосида Берлинга келади. Уни Берлин вокзалида Олимпик Идрисий раҳбарлигида талабалар байрамона кутлиб олади. Бу ерда Муҳиддин қори Ёқубов талабалар уйда икки ой Азиз Хўжаев билан ҳамхона бўлиб ўлайди.

— Муҳиддин қори Ёқубов 1923 йили Туркистонда хисобот гастроль концертлар ўтказиб, “Туркистоннинг биринчи халқ ҳофизии” фаҳрий унвони билан Москвада ўзбек миллий музикаий меросини илмий таъдиқ этишга киришади. 1925 йил Париждаги жаҳон кўргазмасида СССРдан юборилган 19 кишилик санъаткорлар гуруҳида озарбайжонлардан Шавкат хоним Мамедова, қозоқ оқини Амри Кашалбоев, бошқирд курай чалувчиси Эсанбой билан Муҳиддин қори Ёқубов ва турмуш уртоғи Тамарахоним ҳам бор эди. Бир ой давом этган намойишларда Муҳиддин ва Тамарахоним ҳақиқий жаҳон юлдузларига айланди. Шу ўринда сиз таъкидлаб ўтган мақолани тўлиқроқ келтириб ўтмоқчиман: “Қори Ёқубовнинг рафикаси Тамарахоним (моментларини) бундан кўнрақ тамеин, ҳасратлик кунларини маънодор рақслар билан гавадалантирди. Муҳиддин қори ва Тамарахонимнинг қишлоқ йиғитлари билан кизиларини лапар айтишииб, ўйнашииб юрганларини кўрсатишлари ҳар кунини янги бир заъв истаган парижликларда бошқача шавқ уйғотди. Қишлоқларимиздаги ишқини қанчалик табиий ва чиройлик экани уларае ёқди. Ашулачиларимиз олқишлар орасида сахнада қайта-қайта қирилмакка мажбур бўлибдилар.

1952 йил 3 июль куни Муҳиддин қори Ёқубовга 1918 йили “ШҮРОИ ИСЛОМ” аъзоси бўлган, Туркистон мухториятини ташвиқ қилган, 1920-1921 йИЛЛАР САҒИРБОЙВАЧЧА ЙИГИТЛАРИ ОРАСИДА ҚИЗИЛ АРМИЯГА ҚАРШИ ТАРҒИБОТ ОЛИБ БОРГАН, “МИЛЛИЙ ИТТИҲОД”, “МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОД” АКЦИЛИНҚИЛОБИЙ ТАШКИЛОТЛАР АБЗОСИ КАБИ АЙБОВЛАР БИЛАН ҚАРОР ЧИҚАРИЛАДИ. 1952 йИЛ 4 июлда берилган ордер асосида ҳибсга олинади.

йилларда Ҳамза, Маннон Уйғур, Қудрат Махмутов билан Фитратнинг “Чин севиш”, “Абомуслим”, Ғулom Зафарийнинг “Эрк болалари”, “Азизим”, “Халима” асарларини сахнага олиб чиқди. 1919-1920 йиллар “Чигатой гурунги”да Фитратнинг “Шарқ” шьерини ўқиб, қалбларни ларзага солди. “Чигатой гурунги”да Шокиржон Раҳимий, Боту, Олтой, Босит, Абдор Ҳидоятлов каби ёшлар билан танишиб, ижодий ҳамкорликни йўлга қилди.

— Муҳиддин қори Ёқубов 1923 йили Туркистонда хисобот гастроль концертлар ўтказиб, “Туркистоннинг биринчи халқ ҳофизии” фаҳрий унвони билан Москвада ўзбек миллий музикаий меросини илмий таъдиқ этишга киришади. 1925 йил Париждаги жаҳон кўргазмасида СССРдан юборилган 19 кишилик санъаткорлар гуруҳида озарбайжонлардан Шавкат хоним Мамедова, қозоқ оқини Амри Кашалбоев, бошқирд курай чалувчиси Эсанбой билан Муҳиддин қори Ёқубов ва турмуш уртоғи Тамарахоним ҳам бор эди. Бир ой давом этган намойишларда Муҳиддин ва Тамарахоним ҳақиқий жаҳон юлдузларига айланди. Шу ўринда сиз таъкидлаб ўтган мақолани тўлиқроқ келтириб ўтмоқчиман: “Қори Ёқубовнинг рафикаси Тамарахоним (моментларини) бундан кўнрақ тамеин, ҳасратлик кунларини маънодор рақслар билан гавадалантирди. Муҳиддин қори ва Тамарахонимнинг қишлоқ йиғитлари билан кизиларини лапар айтишииб, ўйнашииб юрганларини кўрсатишлари ҳар кунини янги бир заъв истаган парижликларда бошқача шавқ уйғотди. Қишлоқларимиздаги ишқини қанчалик табиий ва чиройлик экани уларае ёқди. Ашулачиларимиз олқишлар орасида сахнада қайта-қайта қирилмакка мажбур бўлибдилар.

— Муҳиддин қори Ёқубовнинг “Ажабо, биз ҳам куйларимизни Оврупо нўтасига олиб, доим сақлаб келсак бўлмайми?.. Фақат ўзбек куйларини нўтага олинишни йўлаганимизда яна шундай масала келиб чиқадирки, ўзбек куйларини хозир нўтага ола оламизми, йўқми? Башарти, олгонимизда бизда нўта йўқ, албатта, Оврупо нўтасига олинадир. Менимча, Оврупо нўтасига олиш мумкин эмас”, деган ҳулосалари кўллаб давраларда мизгин муҳокамаларга сабаб бўлади.

— Муҳиддин қори Ёқубовнинг “Ажабо, биз ҳам куйларимизни Оврупо нўтасига олиб, доим сақлаб келсак бўлмайми?.. Фақат ўзбек куйларини нўтага олинишни йўлаганимизда яна шундай масала келиб чиқадирки, ўзбек куйларини хозир нўтага ола оламизми, йўқми? Башарти, олгонимизда бизда нўта йўқ, албатта, Оврупо нўтасига олинадир. Менимча, Оврупо нўтасига олиш мумкин эмас”, деган ҳулосалари кўллаб давраларда мизгин муҳокамаларга сабаб бўлади.

— Архив ҳужжатларига қура, 1952 йил июль-сентябрь ойлариди олиб берилган муттасил суроқларда Муҳиддин қори Ёқубов Туркистон мухторияти оркестрида бўлганини ҳам, қорилик қилганини ҳам тан олган экан... — Айни иқрордан сўнг қаҳрамонимиз 1926 йили Маъруф Расулнинг боғида Давлат Ризаев, Анқабой, Отажон Хошимар даврасида Тамарахоним билан Ботуннинг “Кув уяси бузилди”, Чўлпоннинг “Гузал Фарғона” кўшиқларини куйлаганини ҳам айтади. Куйларини айбловларини бўйнига олиши учун терговчилар уни қаттиқ қийнайди, хумордан чиққунларича таҳқирлайди. Аввалги забардаст, алпомисли Муҳиддин қоридан соясинга қолган эди, холос... Уни терговчининг қийноғидан қура кўпроқ яқин дўстларининг, ишонган инсонларининг хийнати иштиробга солган эди.

— Муҳиддин қори Ёқубов Ҳамза Ҳакимзода Нийзий раҳбарлигида санъаткорлардан иборат бир неча тарғибот гуруҳи тuzилишида қатнашгани рости? У Фарғонадаги қўрбошилар қўрултойида ҳам иштирок этган, деган маълумотлар бор.

— Декард шундай. Ҳамза ташвиқот гуруҳларини “Муслумон ёшлар драматик труппаси” деб номлаб, улар учун кўшиқлар ва сахна кўринишлари ёзарди. Муҳиддин қори Ёқубов ҳам бир елкаси оша “Яшасин мухторият”, иккинчи елкаси оша эса “Йўқолсин большевиклар!” деган ашиш тасмаларини осиб, Қўқон ва атрофдаги қишлоқларга бориб, туркча маршлар куйлаб,

— Декард охирида шифхонадан чиққан Тамарахоним бир ҳафта Берлинда бўлди. 1925 йил 10 июлда Москвадан чиқиб кетган ҳуфтлик 1926 йил 1 январь кунини қайтиб келади. Уларни “Метропол” меҳмонхонасида шахсан Акмал Икромов кутиб олган. Ўзбекистон раҳбари Германиядаги талабаларнинг аҳоли, санъаткорнинг кейинги режалари билан қизиқади. Москвада бир ойлик даволинидан сўнг улар Самарқандга келиб, Германияда ният қилган ўзбек этнография труппасини тuzишга киришади. Бу ишда уни мутафаккир Фитрат ва шoir Чўлпон кўллаб-қувватлайди. Оврупода унга чексиз шўхрат олиб келган омил аспида ўзбек халқи яратган қадимий оханлар, ашула ва рақслар эканини чуқур англаган Муҳиддин

— 1937 йил май ойида Москвада биринчи марта ўзбек санъати декадаси “Гулсара” спектакли билан очилди. “Известия” газетаси шу тантанали кун ҳақида газетхонларига “Қори Ёқубовнинг орузси Ўзбекистонда опера санъатини яратиш ва шу операда бош роллардан бирини ижро этиш эди”, деб ёзади...

“Янги Ўзбекистон” муҳбири Мухтасар ТОЖИМАТОВА суҳбатлашди.

ГАЗЕТАДАГИ МАТЕРИАЛЛАРНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБАСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-KODНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока” газеталари тахририяти ДУК
Бош муҳаррир: Салим ДОНИЁРОВ
МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Вази́рлар Маҳкамаси
Тахририятга келган қўлэмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарибмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташиқлот жавобгар.
Газета тахририят компьютер марказида саҳифаланди. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “ШАРҚ” НМАК масъул.
Босямоҳона телефони: (71) 233-11-07
Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридида Аҳборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан руйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. Буюртма Г-1146.
43313 нуҳсада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А2. Баҳоси келишилган нарҳда.
“ШАРҚ” наширет-матбаа акциядорлик компанияси босямоҳонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Навбатчи муҳаррир: Муножат Мўминова
Мусяҳҳиҳ: Малоҳат Мингбоева
Дизайнер: Зафар Рузиев
Манзилими: 100029, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
ЎзА яқуни — 01:11 Топшириғди — 01:25